

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภายใต้การพัฒนาในกระแสโลกาภิวัตน์ การพัฒนาประเทศไทยให้มีความพร้อมในการแข่งขันในเวทีโลกนั้น จะต้องเพิ่มคุณภาพของคนให้มีศักยภาพในการผลิตเพื่อการแข่งขันให้ได้ซึ่งการลงทุนทางการศึกษาเท่านั้นที่จะช่วยพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน แต่กระบวนการลงทุนทางการศึกษาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ใช้ทุนจำนวนมากและรูปแบบหลากหลาย ภาครัฐเองซึ่งเป็นองค์การหลักที่มารับภาระในการลงทุนการศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณการจัดการศึกษา และไม่มีหน่วยงานใดที่สามารถแบกรับภารกิจทั้งหมดและตอบสนองความต้องการด้านการเรียนรู้อันหลากหลายของชุมชนได้ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสำคัญเพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาล ที่สถานศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจนั้น ได้ถูกกำหนดโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ใน มาตรา 87 ที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ร่วมตัดสินใจและตรวจสอบทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองทุกด้านตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, 155)

จากการที่รัฐธรรมนูญบัญญัติสิ่งที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาประเทศและท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องนอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้เน้นให้ทุกส่วนของสังคม คือ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพราะผลจากการเกิดความเปลี่ยนแปลงของโลกในทุกด้าน ในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้มีผลกระทบต่อสภาวะความ

เจริญเติบโตทั้งทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและการศึกษา และทุกคนเห็นพ้องต้องกันที่จะต้องมีการเร่งปรับปรุงแก้ไข โดยเฉพาะด้านคุณภาพการจัดการศึกษา จึงได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาขึ้น เพื่อให้การศึกษาของประเทศไทยมีศักยภาพ และมีพลังเพียงพอ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ชุมชน เอกชน และองค์กรต่าง ๆ มาร่วมมือกันอย่างจริงจัง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 : 14-25)

การจัดการศึกษาในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีเป้าหมายที่สำคัญคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดองค์ความรู้ทางความคิด สามารถแก้ปัญหาและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยยึดหลักการจัดการศึกษาในมาตรา 8 (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 (1) และ (2) ให้การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษามีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กอปรกับมาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนชุมชนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน และมาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2549 : 6 - 26) และแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 - 2559) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 "ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ประชาชน ประชาสังคม และทุกส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษา และสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา" จึงอาจกล่าวได้ว่า สถานศึกษากับชุมชนมีความสำคัญในการที่จะต้องร่วมมือกันในการจัดการศึกษา ชุมชนจะต้องถือว่าสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่จะต้องให้การเอาใจใส่ดูแลและสนับสนุนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมีการประสานความ

ร่วมมือในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการศึกษาให้มีความหลากหลาย มีความเหมาะสม สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากร และแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนและท้องถิ่น ที่เอื้อต่อการเรียนรู้มาบริหารจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และท้องถิ่นให้มากที่สุด

สำหรับแนวทางการจัดการศึกษาในปัจจุบัน รัฐบาลต้องการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการศึกษา ให้ชุมชนและผู้ด้อยโอกาสใกล้ชิดกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในท้องถิ่นที่ต้องมีความหลากหลาย สนองตามศักยภาพของบุคคล สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นมากที่สุด ทั้งนี้ เน้น ให้ชุมชนได้เข้ามามีการบริหารจัดการร่วมกับสถานศึกษาทั้งด้านกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ สติปัญญาและมวลประสบการณ์อันมีคุณค่าของแต่ละคน โดยถือว่าบุคคลในชุมชน อันประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ประชาชน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ มาร่วมกันรับผิดชอบ และมีพันธกิจร่วมกันในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับสภาพบริบทของชุมชนและท้องถิ่น และมีความทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคที่มีความก้าวหน้าทาง ด้านเทคโนโลยีและวิทยาการที่ทันสมัย แต่ทั้งนี้และทั้งนี้ก็ต้องอยู่ในความพอดีพอเพียงโดยยึดหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการดำรงชีวิตด้วย (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2553 : 32)

โดยสภาพปัญหาการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนการกุศลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ผ่านมา จากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสอง ตามที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ได้มาประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสองในวันที่ 17-19 กรกฎาคม 2554 นั้น ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศล โดยผู้บริหารควรบริหารจัดการ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง สมาคมครูและผู้ปกครอง มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์เพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา และควรนำมติที่ประชุมที่ผ่านการคัดกรองสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2554 : 32) เนื่องจากจะเป็นการส่งเสริมงานด้านวิชาการ งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และช่วยพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

จากเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนและ
รับผิดชอบงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนการกุศล จึงมีความสนใจ
ที่จะศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียนการกุศล จังหวัดร้อยเอ็ด
ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยเห็นว่า ในปัจจุบันการจัดกระบวนการเรียนรู้ ยังต้องต้องมีการปรับปรุงแก้ไข
ส่งเสริม และพัฒนาอย่างเต็มที่เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา
จึงต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากชุมชน ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และ
ชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนการกุศล
จังหวัดร้อยเอ็ดอยู่ในระดับใด
2. ผู้บริหาร ครู ผู้แทนชุมชน และกรรมการสถานศึกษาฯ ที่มีสถานภาพตำแหน่ง
และขนาดโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน
กับชุมชนของโรงเรียนการกุศล จังหวัดร้อยเอ็ดแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
3. ข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนาการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
ของโรงเรียนการกุศล จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนการ
กุศล จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของ
โรงเรียนการกุศล จังหวัดร้อยเอ็ดตามตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาการสร้างสัมพันธ์ระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนการกุศล จังหวัดร้อยเอ็ด

สมมติฐานการวิจัย

1. สภาพการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนการกุศล
จังหวัดร้อยเอ็ดอยู่ในระดับมาก

2. ผู้บริหาร ครู ผู้แทนชุมชน และกรรมการสถานศึกษาฯ ที่มีตำแหน่งและขนาดโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนการกุศล จังหวัดร้อยเอ็ดไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนการกุศล จังหวัดร้อยเอ็ด เป็น 5 ด้านดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550 : 29 – 35)

- 1.1 การประชาสัมพันธ์โรงเรียน
- 1.2 การให้บริการชุมชน
- 1.3 การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
- 1.4 การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
- 1.5 การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

2. ประชากร

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้แทนชุมชน และกรรมการสถานศึกษาฯ ของกลุ่มโรงเรียนการกุศล 7 โรงเรียน ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด รวม 403 คน โดยจำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 31 คน ครู จำนวน 198 คน ผู้แทนชุมชน จำนวน 116 คน และกรรมการสถานศึกษาฯ จำนวน 58 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้แทนชุมชน และกรรมการสถานศึกษาฯ ของกลุ่มโรงเรียนการกุศล 7 โรงเรียนในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้จากโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 ; อ้างใน บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 43) จำนวน 197 คน และสุ่มแบบแบ่งชั้น (Classified Sampling Random) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 103-104) ตามสัดส่วนประชากรในแต่ละโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร จำนวน 17 คน ครู จำนวน 96 คน ผู้แทนชุมชน จำนวน 56 คน และกรรมการสถานศึกษาฯ จำนวน 28 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ

3.1.1 สถานภาพ

1) ผู้บริหาร

- 2) ครู
- 3) ผู้แทนชุมชน
- 4) กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1.2 ขนาดโรงเรียน

- 1) เล็ก
- 2) กลาง
- 3) ใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
ของโรงเรียนการกุศล จังหวัดร้อยเอ็ด ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย

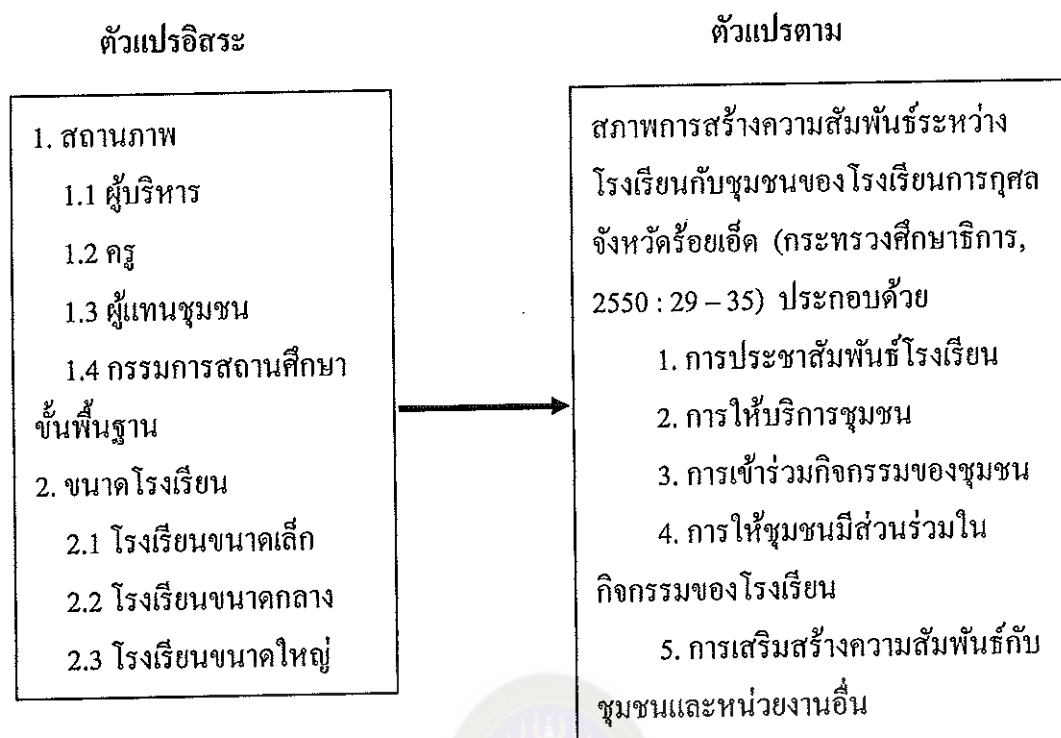
- 3.2.1 การประชาสัมพันธ์โรงเรียน
- 3.2.2 การให้บริการชุมชน
- 3.2.3 การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
- 3.2.4 การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
- 3.2.5 การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2556 – พฤศจิกายน 2556

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชนของกระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 29 – 70) ดังกรอบแนวคิด ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง กิจกรรมหรือภารกิจ การปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนการกุศล จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อประโยชน์ของโรงเรียนและชุมชน ที่จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือกัน ภายใต้ขอบข่ายงาน 5 งาน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การให้บริการแก่ชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

1.1 การประชาสัมพันธ์โรงเรียน หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้มีขึ้นเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับประชาชนและผู้ปกครองนักเรียนในชุมชน ได้แก่ การประชุมผู้ปกครองหรือกรรมการสถานศึกษา การจัดป้ายนิเทศ การส่งผลงานครูและนักเรียนไปแสดงในสถานที่ต่าง ๆ การจัดงานในวันสำคัญต่าง ๆ จัดให้โรงเรียนเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารของชุมชนการจัดเสียงตามสาย จัดทำ เอกสาร จดหมายข่าว วารสารแผ่น

ปลิว สิ่งพิมพ์ ออกพบปะเยี่ยมเยียนชุมชน และการรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียน เป็นต้น

1.2 การให้บริการชุมชน หมายถึง การบริการต่าง ๆ ที่โรงเรียนให้ชุมชน ตามกำลังความสามารถที่โรงเรียนดำเนินการได้ ได้แก่ การให้คำแนะนำ ปรึกษา ฝึกอบรม วิชาชีพต่าง ๆ การให้บริการทางวิชาการ ให้บริการอาคารสถานที่ อุปกรณ์ต่าง ๆ บริการห้องสมุด ข่าวสาร การนำนักเรียนออกพัฒนาชุมชน ให้หน่วยงานอื่นใช้อาคารและอุปกรณ์เพื่อบริการแก่ชุมชน การส่งเสริมสุขภาพอนามัย และการจัดบริเวณโรงเรียนให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชุมชน เป็นต้น

1.3 การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน หมายถึง การให้บุคลากรของโรงเรียนเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้จัดขึ้น ได้แก่ การจัดให้มีคณะกรรมการร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมในการบริการสุขภาพอนามัยแก่ชุมชน จัดให้โรงเรียนเป็นศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและประเพณี การให้ความร่วมมือในการบำรุงรักษาสาธารณสมบัติร่วมกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ การพัฒนาท้องถิ่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมส่วนบุคคลในชุมชนตามวาระอันควร เป็นต้น

1.4 การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน หมายถึง การให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านใดแต่ต้องอยู่ในขอบเขตที่สามารถให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมได้ ได้แก่ กิจกรรมวันเด็ก วันแม่และวันสำคัญต่าง ๆ การเชิญบุคคลในชุมชนมาเป็นวิทยากรในโรงเรียน กิจกรรมการพัฒนาโรงเรียน กิจกรรมการบริหาร การยอมรับข้อเสนอแนะของผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษา ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในโครงการอาหารกลางวัน การนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ในชุมชน และกิจกรรมกีฬาต่าง ๆ เป็นต้น

1.5 การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น หมายถึง การดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ได้แก่ การจัดกิจกรรมทางด้านประเพณี วัฒนธรรมศาสนา ร่วมกับชุมชนการให้ความร่วมมือในกิจกรรมของชุมชนและหน่วยงานอื่น การจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า การปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่นในชุมชน การพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลในชุมชนการเชิญบุคคลในชุมชนมาเป็นเกียรติในโอกาสต่าง ๆ และการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

2. โรงเรียนการกุศล หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัยถึงช่วงชั้นที่ 1-3 ในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 7 แห่ง

3. ขนาดโรงเรียน หมายถึง การกำหนดขนาดโรงเรียนตามเกณฑ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของโรงเรียนการกุศล ที่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นตัวกำหนด ดังนี้ (โรงเรียนการกุศล จังหวัดร้อยเอ็ด, 2553 : 58)

3.1 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 181 คนขึ้นไป

3.2 โรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 61- 180 คน

3.3 โรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 1- 60 คน

4. สถานภาพ หมายถึง การกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคคลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในโรงเรียนการกุศล จังหวัดร้อยเอ็ดประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู ผู้แทนชุมชน และกรรมการสถานศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผู้บริหาร คณะครู ตัวแทนชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษา ได้ทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนการกุศล ในจังหวัดร้อยเอ็ด

2. ผู้บริหารและคณะครู สามารถนำข้อมูลจากงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา รวบรวมเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่มีความสำคัญ และสอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้ ตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดการบริหารการศึกษา
 - 1.1 ความหมายของการบริหาร
 - 1.2 ความหมายของการบริหารการศึกษา
 - 1.3 วัตถุประสงค์ของการบริหารการศึกษา
 - 1.4 ขอบข่ายในการบริหารจัดการศึกษา
2. แนวคิดการมีส่วนร่วมในการบริหารงานในโรงเรียน
 - 2.1 หลักการ ทฤษฎี และแนวคิดพื้นฐานการบริหารแบบมีส่วนร่วม
 - 2.2 ความหมายการมีส่วนร่วม
 - 2.3 ลักษณะการมีส่วนร่วม
 - 2.4 ระดับการมีส่วนร่วม
 - 2.5 การบริหาร โรงเรียนในรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. แนวคิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 3.1 ความหมายและความสำคัญของการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 3.2 ความมุ่งหมายของการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 3.3 ความสำคัญของการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 3.4 บทบาทหน้าที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
4. บริบทโรงเรียนเอกชนใน จังหวัดร้อยเอ็ด
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

1.1 ความหมายของการบริหาร

จันทร์ธานี สงวนนาม (2549 : 5) การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหาร ใช้ อำนาจตลอดจนทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ที่มีอยู่ หรือคาดว่าจะจัดการ ดำเนินงานของสถาบัน หรือหน่วยงานนั้น ๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ

ถวิล เกื้อกูลวงศ์ (2549 : 17) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง การ แก้ปัญหาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และนักบริหารก็คือนักแก้ปัญหาขององค์การ องค์การแต่ละองค์การต่างก็มีปัญหาทั้งในด้านงาน ด้านงบประมาณ ด้านเวลา และด้านคน ซึ่งรวมถึงปัญหาทางสุขภาพร่างกายและจิตใจด้วย องค์การจึงมีเรื่องเกี่ยวข้องกับการ บริหารงาน บริหารคน บริหารเงิน บริหารเวลา บริหารร่างกายและบริหารจิตใจเป็นประจำ ด้านนักบริหารบุคคลใด สามารถบริหารสิ่งเหล่านี้ได้สำเร็จ ตามเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ ก็นับได้ว่าบุคคลนั้น เป็นนักบริหารที่มีความสามารถอย่างแท้จริง

สมนึก นนธิจันทร์ (2548 : 31) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหาร คือ กระบวนการในการดำเนินงานของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน แต่กิจกรรมนั้นจะเป็นไปในลักษณะที่แตกต่างกัน คือมีฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจสั่งการ อีกฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่ปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่บุคคลในองค์การ ร่วมกันวางไว้ โดยมีระเบียบแบบแผนธรรมเนียม หลักปฏิบัติ มีการใช้ทรัพยากรและเทคนิค ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

เอกชัย กี่สุขพันธุ์ (2549 : 6) การบริหาร หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้ความรู้ ความสามารถด้านการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งงาน การควบคุม และประสานงานเพื่อ จะทำให้งานสำเร็จลงด้วย

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานโดยมีบุคลากรหลายคนจัดการเรื่องหนึ่ง เรื่องใดร่วมกัน มีคน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการบริหารงาน อย่างเหมาะสม

1.2 ความหมายของการบริหารการศึกษา

โรงเรียนจัดเป็นสถาบันที่ให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ซึ่งจะเป็น บุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ การที่โรงเรียนจะพัฒนาให้มีประสิทธิภาพได้ นั้น ระบบการบริหารจึงมีความสำคัญ ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารการศึกษา ไว้ ดังนี้

ชงชัย สันติวงษ์ (2549 : 8) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน คือการดำเนินงานของกลุ่มบุคลากรในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียนอันได้แก่การบริหารทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคมให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ประพันธ์ สุริหาร (2547 : 7) ได้ให้ความหมายของคำว่าการบริหารโรงเรียน หมายถึงงานประจำที่ผู้บริหารสถานศึกษาหรือหัวหน้าสถานศึกษา ดำเนินการควบคุม จัดบริหารต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวพันกับกระบวนการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ในโรงเรียนที่เกี่ยวกับอาคารสถานที่ รวมทั้งงานด้านการเงินงบประมาณ และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2549 : 187-188) ได้อธิบายไว้ว่า การบริหารการศึกษาเป็นการบริหารที่แตกต่างจากการบริหารงานอื่น ๆ เพราะการศึกษาเป็นกิจการของสังคม บางส่วนก็นำหลักการบริหารทั่วไปซึ่งใช้ในกิจการอื่นมาใช้ในการบริหารการศึกษาได้ แต่บางอย่างก็นำมาใช้ไม่ได้เพราะการศึกษาเกี่ยวข้องกับคนและอนาคตของสังคม ต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในสังคมมาช่วยในการบริหารงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป การบริหารการศึกษา หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับคน วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ และงบประมาณ เพื่อให้เยาวชนที่มารับบริการด้านการศึกษา เป็นบุคคลที่ได้รับการพัฒนาใน 4 ด้านคือ ด้านปัญญา ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม

1.3 วัตถุประสงค์ของการบริหารการศึกษา

ในการทำทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นงานใหญ่หรืองานที่เล็กน้อยเพียงใดล้วนเป็นการกระทำเพื่อบรรลุ “วัตถุประสงค์” การบริหารการศึกษาก็ย่อมต้องมีวัตถุประสงค์ของการบริหาร (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 4) เช่น

- 1.3.1 เพื่อให้งานต่าง ๆ ของโรงเรียนดำเนินได้ด้วยความสะดวกเรียบร้อย
- 1.3.2 เพื่อให้บุคลากรภายในโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.3.3 เพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียน
- 1.3.4 เพื่อให้งานต่าง ๆ ของโรงเรียนบรรลุเป้าหมาย
- 1.3.5 เพื่อเป็นการสนองนโยบายของหน่วยงานรับผิดชอบระดับสูง
- 1.3.6 เพื่อเป็นการเตรียมการรับความเปลี่ยนแปลงของแนวคิดใหม่ในการจัด

การศึกษา

1.4. ขอบข่ายในการบริหารจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติให้กระทรวงศึกษาธิการมีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งทางด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 : 6 - 17)

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย

- 1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 1.3 การวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน
- 1.4 การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
- 1.5 การพัฒนาการใช้สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 1.6 การพัฒนา และส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
- 1.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 1.8 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
- 1.9 การสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร
- 1.10 การพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
- 1.11 การแนะแนว
- 1.12 การนิเทศการศึกษา
- 1.13 การวางแผนด้านวิชาการ
- 1.14 การจัดการเรียนการสอน
- 1.15 การให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
- 1.16 การจัดทำระเบียบด้านวิชาการ
- 1.17 การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

2. ด้านการบริหารงานงบประมาณ ประกอบด้วย

2.1 ชีตหลักความเท่าเทียมกันและความเสมอภาคทางโอกาสการศึกษาของผู้เรียน ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรัฐจัดสรรเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลสำหรับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่สถานศึกษาของรัฐและเอกชนอย่างเท่าเทียมกันและจัดสรรเพิ่มเติมให้แก่ผู้เรียนที่มีลักษณะพิเศษตามความจำเป็น

2.2 มุ่งเน้นการเสริมสร้างประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของระบบการจัดการงบประมาณ โดยให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความอิสระในการตัดสินใจ มีความคล่องตัวควบคู่กับความโปร่งใส และความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้จากผลสำเร็จของงานและทรัพยากรที่ใช้ไป

2.3 ยึดหลักการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณ โดยมีการจัดสรรงบประมาณให้เป็นวงเงินรวมแก่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

2.4 มุ่งพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการงบประมาณตามมาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 ด้าน คือ

2.4.1 แผนงบประมาณ

2.4.2 การคำนวณต้นทุนการผลิต

2.4.3 การจัดระบบ การจัดหาพัสดุ

2.4.4 การบริหารทางการเงิน และการควบคุมงบประมาณ

2.4.5 การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน

2.4.6 การบริหารทรัพย์สิน

2.4.7 การตรวจสอบภายใน

2.5 มุ่งส่งเสริมการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สินจากทุกส่วนของสังคมมาใช้เพื่อการจัดและพัฒนาศึกษา

2.6 การจัดตั้งงบประมาณ

2.7 การจัดสรรงบประมาณ

2.8 การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ

2.9 การระดมทรัพยากรและลงทุนเพื่อการศึกษา

2.10 การบริหารการเงิน

2.11 การบริหารบัญชี

2.12 การบริหารพัสดุ และทรัพย์สิน

3. ด้านการบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย

3.1 การวางแผนอัตรากำลัง

3.2 การกำหนดตำแหน่ง และวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.3 การเกลี่ยอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.4 การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

- 3.5 การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3.6 การเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางวิชาชีพ
- 3.7 การพิจารณาเงินเดือนและค่าตอบแทน
- 3.8 การเลื่อนขั้นเงินเดือน
- 3.9 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3.10 การลาศึกษาต่อ
- 3.11 การประเมินผลการปฏิบัติงาน
- 3.12 การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ
- 3.13 การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ
- 3.14 การส่งเสริมวินัยสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3.15 การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษข้าราชการครูและบุคลากรทางการ

ศึกษา

- 3.16 การสั่งพักข้าราชการ การให้ออกราชการไว้ก่อน
- 3.17 การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
- 3.18 การอุทธรณ์
- 3.19 การร้องทุกข์
- 3.20 การออกจากราชการ
- 3.21 การขอรับใบอนุญาตและการขอต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
- 3.22 งานทะเบียนประวัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3.23 การยกเว้นคุณสมบัติ
- 3.24 งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
- 3.25 งานเลขานุการ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา
4. ด้านการบริหารทั่วไป ประกอบด้วย
 - 4.1 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
 - 4.2 การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
 - 4.3 การวางแผนการศึกษา
 - 4.4 งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน
 - 4.5 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
 - 4.6 การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน

- 4.7 งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 4.8 งานเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา
- 4.9 การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 4.10 การจัดทำสำมะโนนักเรียน
- 4.11 การรับนักเรียน
- 4.12 การจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา
- 4.13 การอำนวยความสะดวกและประสานงาน
- 4.14 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 4.15 การทัศนศึกษา
- 4.16 การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
- 4.17 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- 4.18 การส่งเสริม สนับสนุน และประสานการจัดการศึกษา
- 4.19 งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น
- 4.20 งานกำกับดูแลสถานศึกษา ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและรายงาน
- 4.21 การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

กล่าวโดยสรุป การดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ถือว่าเป็นการกระจายอำนาจทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ไปยังสถานศึกษาเพื่อให้การดำเนินงานในสถานศึกษามีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น และส่งผลต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล การบริหารและการจัดการศึกษาตามภารกิจของสถานศึกษา 4 ด้านคือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 78) ได้กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อรองรับการกระจายอำนาจ การบริหารการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ประกอบด้วยการบริหารงาน 4 ด้าน ได้แก่ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ในการบริหารงานในแต่ละด้านดังกล่าว ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

1. ด้านวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 97) ได้กล่าวว่า บทบาทหน้าที่งานด้าน วิชาการ คือ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้น พื้นฐานและความต้องการของผู้เรียนชุมชนและท้องถิ่น จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสมและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาต่อเนื่อง จัดให้มีระบบประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา และรายงานผลการประเมินให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2549 : 17) ได้กล่าวว่า งานวิชาการ ประกอบด้วย การศึกษาปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาและการนำ หลักสูตรไปใช้การจัดเตรียมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การดำเนินงานเกี่ยวกับ ห้องสมุด แหล่งการเรียนรู้ การนิเทศติดตามผล การวางแผนและการกำหนดวิธีดำเนินงาน ทางด้านวิชาการรวมถึงการประชุมทางวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548 : 8) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึงการบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างเกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียน การสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

จุฑาพงศ์ เลี้ยงตน (2549 : 55) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักหรือ เป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มุ่งให้กระจายในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้อง กับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการ จัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผลรวมทั้ง การวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมี ประสิทธิภาพเพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการ ได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็ว และ สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น ทำให้การบริหาร และการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับ ระบบประกัน คุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจาก หน่วยงานภายนอก เป็นการทำให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้อันสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และ

ท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพและเพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง

พิชัย เสี่ยมจิตต์ (2549 : 3) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ที่จะนำทรัพยากรในการบริหารมาประกอบกันตามกระบวนการบริหาร ในการจัดกิจกรรมการพัฒนาหรือปรับปรุงการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550 : 30) ได้กล่าวว่า การบริหารวิชาการเป็น กระบวนการหรือกิจกรรมการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลให้ดีขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

สรุป การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การพัฒนาและการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนจัดกิจกรรมที่ เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศให้เหมาะสมเพื่อส่งเสริมสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

2. ด้านงบประมาณ

กระทรวงศึกษาธิการ (2550: 97) ได้กล่าวว่า บทบาทหน้าที่งานด้าน งบประมาณ คือ จัดตั้งและรับผิดชอบการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติ ฯลฯ เกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งนี้ ตามที่ กฎหมายระเบียบประกาศ ฯลฯ กำหนด

ถวิล มาตรฐานเหล็ก (2548 : 93) ได้กล่าวว่า งบประมาณ หมายถึง แผนการ เงินที่ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ การประมาณการ “ค่าใช้จ่าย” กับ “การประมาณการ รายรับ” สำหรับงบประมาณของโรงเรียนเป็นเงินที่จัดให้ตามแผนการจัดการศึกษาของ โรงเรียนนั่นเอง ซึ่งจะจัดสรรให้ตามแผนปฏิบัติการที่ฝ่ายนโยบายได้อนุมัติให้ดำเนินการได้

จุฑาทพวงศ์ เลียงตน (2549 : 56) ได้กล่าวว่า การบริหารงบประมาณของ สถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบ

ได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษารวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ให้ได้ผลผลิตผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ และเพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

พินดา ทิตี (2549 : 86) ได้กล่าวว่า การบริหารการเงินเป็นการบริหารการเงินภายในหน่วยงานที่สามารถดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้เกี่ยวกับการเงิน ได้แก่ การรับการเบิกจ่ายเงิน การทำบัญชีรายรับรายจ่าย การซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ ตลอดจนการกำกับติดตาม นิเทศงาน และการตรวจสอบ เกี่ยวกับการเงินและงานเกี่ยวกับการจัดทำ งบประมาณประจำปี ซึ่งประกอบด้วย 1) การเบิกจ่ายเงิน 2) การรับเงิน เก็บรักษาเงินและนำเงินส่งคลัง 3) การเบิกจ่ายงบประมาณบางประเภท 4) การกำหนดเกณฑ์การจัดตั้งและจัดสรรงบประมาณ

เพ็ญศรี ภู่อุทัย (2550 : 78) ได้กล่าวว่า งบประมาณหมายถึงแผนการดำเนินงานทั่วไปที่แสดงถึงการจัดหา การใช้ทรัพยากรในช่วงระยะเวลาที่กำหนดและเป็นแผนงานสำหรับอนาคต ที่แสดงในเชิงตัวเลข ผลต่างของตัวเลขที่เกิดขึ้นต้องวิเคราะห์และชี้แจงเหตุผล

ขวัญชัย จะเกรง (2551: 39) ได้กล่าวว่า การบริหารงบประมาณ หมายถึง แผนการบริหารจัดการการเงินของหน่วยงาน โดยการจัดการ ใช้จ่าย ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนที่กำหนดและบรรลุจุดมุ่งหมายตามแผนปฏิบัติการ โครงการ งานต่าง ๆ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียนและมีการกำกับ ติดตาม นิเทศ ตรวจสอบ รายงานเกี่ยวกับงานการเงิน

สรูป การบริหารงบประมาณ หมายถึง แผนการบริหารจัดการการเงินของหน่วยงาน โดยการจัดการ ใช้จ่าย ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนที่กำหนดและบรรลุจุดมุ่งหมายตามแผนปฏิบัติการ โครงการ งานต่าง ๆ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียนและมีการกำกับติดตาม นิเทศงาน การตรวจสอบ รายงาน เกี่ยวกับงานการเงิน

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

กระทรวงศึกษาธิการ (2550: 97-98) ได้กล่าวว่า บทบาทหน้าที่งานด้านบริหารบุคคล คือ ดำเนินการตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด

พยอม วงศ์สารศรี (2548 : 1) ได้กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลเป็นกระบวนการที่ผู้บริหาร ใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ พิจารณานักบุคคลที่อยู่ในสังคม เพื่อดำเนินการพิจารณาสรรหา คัดเลือกและบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาในองค์กร และขณะที่บุคคลเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กร ได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา ศึกษารักษาให้บุคคลที่ คัดเลือกเข้ามา เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในการทำงาน และยังรวมไปถึงการแสวงหาวิธี ที่ทำให้สมาชิกในองค์กร ที่ต้องพ้นจากการทำงานสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

จุฑาทองศ์ เลี้ยงตน (2549: 56) ได้กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาเพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคล ให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนามีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็ว ไปตามหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผล

พิชัย เส็งยมจิตต์ (2549 : 109) ได้กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยนำเอาวิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยสรรหาและเลือกบุคคลเข้าทำงานอย่างเหมาะสมพร้อมทั้งรู้จักกระตุ้น ให้เขาเหล่านั้นเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่และพึงพอใจในงานนั้น ๆ อีกด้วย

สุรัชย์ ทองทวี (2550 : 67) ได้กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหา และการบรรจุแต่งตั้งการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย และการออกจากราชการ

สรุป การบริหารงานบุคคล หมายถึง การจัดดำเนินการเกี่ยวกับการวางแผนนโยบายเกี่ยวกับบุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์การ โดยใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้บุคคลที่เหมาะสมและเพียงพอ จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนกระตุ้นใจ พัฒนาสมรรถภาพให้บุคคลมีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดีสามารถปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่และพึงพอใจในงานนั้น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายขององค์การ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. ด้านการบริหารทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 98-99) ได้กล่าวว่า บทบาทหน้าที่งานด้านการบริหารทั่วไป คือ จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ดำเนินการกำกับ ติดตามและประเมินผลงานตามแผนงาน โครงการของสถานศึกษา ระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษารวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้จ่าย และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาหรือตามที่ได้รับมอบหมายและตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด การบริหารองค์การหรือหน่วยงานโดยทั่วไปเน้นการดำเนินการต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อให้้องค์การสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด ใช้ทรัพยากรเท่าที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันบุคลากรขององค์การก็มีความสุขความพอใจมากที่สุดด้วย

จุฑาทองส์ เลียงตน (2549: 57) ได้กล่าวว่า การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจน การมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์การที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้ เพื่อให้บริการ

สนับสนุน ส่งเสริมประสานงานและอำนวยความสะดวก ให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล และประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และผลงานของสถานศึกษา ต่อสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธา และให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

พินดา ทิธี (2549 : 87) ได้กล่าวว่า ความสำคัญและขอบข่ายงานบริหารทั่วไปเป็นงานที่ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถสนับสนุนงานด้านอื่นๆ ของโรงเรียนให้ดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีขอบข่าย ดังนี้ 1) การกำหนดนโยบายเป้าหมายและการจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียน 2) การจัดองค์การ จัดทำแผนภูมิการบริหารงานของโรงเรียน การกำหนดอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและการมอบหมายงานแก่บุคลากรในโรงเรียน 3) การจัดระบบสารสนเทศและการพัฒนาระบบสารสนเทศ 4) การประเมินผลการบริหารทั่วไปเพื่อนำผลมาพัฒนาปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพ

วันชัย ดนัยด โมนุท และไกร เกษทัน (2550 : 88-92) ได้กล่าวว่า การบริหารงานทั่วไป หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่ผู้บริหารต้องกระทำ อาจจะลำพังตัวเองหรือร่วมมือกับบุคคลอื่นๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อความเจริญของโรงเรียนและให้การศึกษาสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนการศึกษาของชาติ

สุรัชย์ ทองทวี (2550 : 95) ได้กล่าวว่า การบริหารทั่วไป หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับงานธุรการและสารบรรณ การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี งานอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียนและงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขวัญชัย จะเกรง (2551: 41-42) ได้กล่าวว่า การบริหารทั่วไป หมายถึง การวางแผนการบริหารและแผนการปฏิบัติงานของสถานศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อปรับปรุงพัฒนางานและกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง ปกครอง ดูแลบำรุงรักษา ใช้ จัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศกำหนด ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อความเจริญของสถานศึกษา และให้การศึกษาสามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ และสามารถสนับสนุนงานด้านอื่นๆ ของสถานศึกษาให้ดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง สร้างความพึงพอใจแก่องค์กรตลอดจนผู้รับบริการ

สรุป การบริหารทั่วไป หมายถึง การวางแผนการบริหาร และแผนการปฏิบัติงานของสถานศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อปรับปรุงพัฒนางานและจัดกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง ปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ให้จัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อความเจริญของสถานศึกษาและให้การศึกษาดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ และสามารถสนับสนุนงานด้านอื่นๆ ของสถานศึกษาให้ดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง สร้างความพึงพอใจแก่องค์กรตลอดจนผู้รับบริการ

2. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานในโรงเรียน

2.1 หลักการ ทฤษฎี และแนวคิดพื้นฐานการบริหารแบบมีส่วนร่วม

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management Model)

เป็นหัวใจหรือหลักสำคัญสำหรับการบริหารใช้โรงเรียน โดยเฉพาะแนวคิดการมีส่วนร่วมหรือการบริหารแบบร่วมมือเป็นที่ยอมรับกันมากในวงการบริหารต่างๆ รวมทั้งด้านการศึกษาด้วย โดยเชื่อว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วม ดังนี้

1.1 ทฤษฎีความเป็นผู้แทน ทฤษฎีนี้เน้นการเป็นตัวแทนของผู้นำและถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งและการถอดถอนผู้นำ เป็นเครื่องหมายของการที่จะให้เป็นหลักประกันกับการบริหารงานที่ดี อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้เน้นเฉพาะการวางโครงสร้างสถาบันเพื่อเป็นเครื่องมือ ในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น เช่น การเลือกตั้งทั่วไป การเลือกตั้งโดยคะแนนลับ และการประชุมปรึกษาหารือประจำปี จะเห็นว่าการมีส่วนร่วมตามนัยของทฤษฎีนี้ได้เปิดโอกาส ให้ผู้ตาม ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรอย่างแท้จริง ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างแท้จริงได้แก่ผู้นำต่างๆ ที่เสนอตัวเข้ารับเลือกตั้ง ส่วนผู้ตามนั้นเป็นเพียงไม้ประดับเท่านั้น

1.2 ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดทฤษฎีนี้ การมีส่วนร่วมไม่เฉพาะวัตถุประสงค์ต้องเข้าไปพิจารณาเลือกตั้งหรือถอดถอนเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบาย การให้คำปรึกษา และพัฒนาการกระทำทางการเมือง และการกระทำทางสังคมให้เด็กมีความรับผิดชอบ นั่นคือ การไม่ยอมให้มีส่วนร่วม ถือว่าเป็นการคุกคามเสรีภาพ (ธานี คลังชำนาญ, 2548 :18)

โรเจอร์ และ โชมาร์คเกอร์ (Roger and Shoemaker, 1978 : 18; อ้างถึงใน ธานี คลังชานาญ. 2548 : 18) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะเข้าร่วม ในกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในอำนาจอย่างกว้างขวาง
2. การตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงโดยมีการปรึกษากับพวกที่
ได้รับผลกระทบ กระบวนการที่เกี่ยวกับการตัดสินใจดังกล่าวมีความสำคัญกับตัวแปร ดังนี้
 - 2.1 ความรู้เกี่ยวกับความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลง
 - 2.2 การชักจูงหรือการประเมิณผล การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการ
ตัดสินใจ
 - 2.3 การตัดสินใจที่จะยอมรับหรือปฏิเสธ อันมีผลมาจากการประเมิน
 - 2.4 การสื่อสารเกี่ยวกับการตัดสินใจ
 - 2.5 การกระทำตามการตัดสินใจ

1.3 ทฤษฎีโครงสร้างองค์การ

โครงสร้างองค์การการบริหารรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management Model) เป็นการสานต่อหรือต่อยอดรูปแบบการบริหารระบบราชการ ความเข้มงวดมากเกินไป และความไม่ถือเป็นเรื่องส่วนตัว กระตุ้นให้เกิดรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีใหม่ๆ ขององค์การเหล่านี้เน้นความสำคัญของขวัญกำลังใจในการทำงาน (Morale) และความพึงพอใจในการทำงาน (Job Satisfaction) ของผู้ทำงานมากขึ้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมเน้นความสำคัญในการจูงใจผู้ทำงาน (Motivating Employees) และการสร้างองค์การไปสู่เป้าหมายนั้น องค์การจึงถูกสร้างขึ้นมาสอดคล้องความต้องการของผู้ทำงาน ซึ่งในทางกลับกันจะส่งผลให้ผลผลิตของผู้ทำงานสูงขึ้น ดังทฤษฎีต่อไปนี้

1.3.1 ทฤษฎี แต่ละคนกับองค์การ (Individual Versus Organization) หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การช่วยให้บรรลุประสิทธิผลขององค์กร ส่วนสำคัญของความพยายามนี้คือ การมีแรงสนับสนุนจากผู้ได้บังคับบัญชาให้ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ผู้ได้บังคับบัญชาในสถานศึกษา ได้แก่ ครู บุคลากร และนักวิชาการอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
ผู้เรียน

อาร์กีริส (Argyris, 1986 : 79; อ้างถึงใน สุนทร โคตรบรรเทา. 2552 : 119-137) มีแนวคิดที่ว่า องค์กรที่มีความเข้มงวด และความไม่ถือเป็นเรื่องส่วนตัวตามที่อธิบายไว้ในระบบราชการขัดขวางผู้ทำงาน ไม่ให้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ อาร์กีริส เสนอแนวคิดว่าคุณลักษณะมนุษย์ ก้าวต่อไปตามเส้นต่อเนื่องวุฒิภาวะและวุฒิภาวะ อธิบายได้ว่า ในขณะที่แต่ละบุคคลมีวุฒิภาวะ แต่ละบุคคลมีความต้องการกิจกรรมเพิ่มขึ้น สภาพของการมีอิสรภาพมากขึ้น มีพฤติกรรมหลายด้าน ความสนใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น มองคุณค่าของเวลายาวไกล มีตำแหน่งเป็นผู้บริหาร มีความเข้าใจตนเองและควบคุมตนเองได้มากขึ้น อาร์กีริสเชื่อว่า ครูและนักวิชาชีพอื่นๆ ต้องการได้รับการปฏิบัติต่อเหมือนเป็นบุคคลมีวุฒิภาวะ แต่องค์กรระบบราชการสมัยใหม่มักปฏิบัติต่อบุคคลว่าเป็นประเภทมีบุคลิกภาพอวุฒิภาวะ จึงเกิดปฏิกิริยาตอบสนองด้วยการเป็นผู้ก้าวร้าวหรือไม่สนใจใยดี และเริ่มเป็นปฏิกิริยาถูกไขไปเรื่อย ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเพิ่มความเข้มงวดมากขึ้นอีก ซึ่งส่งผลให้เกิดการขัดขวางทำให้ผลผลิตหรือการทำงานต่ำลง ผลในทางต่อต้าน โครงสร้างองค์กรอาจขจัดไปได้โดยการมีกฎระเบียบและวิธีการทำงานที่มีความเข้มงวดน้อยลง การลดลงในด้านการแบ่งงานกันทำ การมอบอำนาจหน้าที่มีมากขึ้น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีมากขึ้น และโครงสร้างมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ทั้งทั้งองค์กร อาร์กีริส เชื่อว่า โครงสร้างองค์กรรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม สามารถทำให้เกิดความก้าวหน้าและพัฒนาการด้านบุคลิกภาพมนุษย์ และช่วยขจัดความไม่สอดคล้องกันระหว่างแต่ละบุคคลกับองค์กร ออกไปได้

1.3.2 ทฤษฎีองค์การระบบ 4 (System 4 Organization) เรนซีท ลิเคิร์ท
 คัดค้านองค์กรที่เป็นรูปแบบระบบราชการเช่นเดียวกับ แมคเกรเกอร์และอาร์กีริส ทฤษฎีของลิเคิร์ทอธิบายว่า องค์กรระบบ 1 เป็นองค์กรเอารัดเอาเปรียบและเผด็จการ ตามด้วยองค์กรระบบราชการแบบเก่า คือ ภาวะผู้นำเกือบหมุ่นมีจำกัด แรงจูงใจขึ้นอยู่กับความกลัว และสถานภาพของผู้บังคับบัญชาการสื่อสารลงล่างอย่างเดียว การตัดสินใจเป็นแบบรวมอำนาจ การควบคุมเข้มงวดแบบไม่ลดละสายตา คณะทำงานแบบความร่วมมือไม่มี และผู้บริหารมีเป้าหมายการทำงานต่ำ

ส่วนองค์กรระบบ 4 ลิเคิร์ท เรียกว่า องค์กรกลุ่มการมีส่วนร่วม (Participative Group Organization) เน้นคณะทำงานมากขึ้น มีความไว้วางใจและมีความเชื่อมั่นในผู้บังคับบัญชาการสื่อสารเป็นไปอย่างอิสระในทุกทิศทาง การตัดสินใจเกิดขึ้นทั่วทุกองค์กร มีการกระตุ้นคณะทำงานแบบร่วมมือ และผู้บริหารมีเป้าหมายการปฏิบัติงานสูง (สุนทร โคตรบรรเทา, 2552 : 119-137)

การมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในมาตรา 76 ว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมืองการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ และในมาตรา 78 ว่า รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง และกำหนดหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมาตรา 289 ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษา อบรม และฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของรัฐ ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาชาวบ้าน และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย ซึ่งนับว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดไว้ชัดเจน ให้รัฐส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 ได้นำแนวนโยบายพื้นฐานดังกล่าวมาแสดงเป็นเจตนารมณ์และแนวทางที่จะให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 8 การจัดการศึกษา ให้ยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ มาตรา 29 ได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชน ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549 : 68)

วันชัย วัฒนศัพท์ (2552 : 1) ได้กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของ

ประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดง
 ประชามติ หรืออื่นๆ ในระดับประเทศรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
 มาตรา 60 กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิ มีส่วนร่วมในการพิจารณาเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะมีผลต่อ
 หรือผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของตน มาตรา 76 กำหนดให้รัฐส่งเสริม สนับสนุนการมีส่วน
 ร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผน พัฒนา
 เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐทุกระดับ มาตรา 78 ให้
 ท้องถิ่นพึงตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นท้องถิ่น
 และระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้
 ทัวถึงหรือเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครอง
 ส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น และมาตรา 81 ให้
 เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมด้วย

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) (พ.ศ. 2545 : 2)
 ได้ให้หลักการมีส่วนร่วมไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่
 อารยประเทศให้ความสำคัญและเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจ เพื่อพัฒนา
 การเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้อง
 เปิดโอกาสให้ประชาชนและ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการร่วม
 รับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้
 ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกๆฝ่าย ในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของ
 ประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติระเบียบบริหาร
 ราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
 พ.ศ. 2546 จึงได้ให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และ
 การเปิด โอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจ
 ทางการเมืองรวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ ที่ผ่านมารัฐบาลได้ให้
 ความสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยได้แถลงเป็นนโยบายของรัฐบาล
 และยังกำหนดไว้เป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 7 ของแผนบริหารราชการแผ่นดิน (พ.ศ. 2548 -
 2551) การส่งเสริมประชาธิปไตย และกระบวนการประชาสังคม ซึ่งตรงกับยุทธศาสตร์ที่ 7
 ของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546 - 2550) ที่เน้นการเปิดระบบ
 ราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอีกด้วย

อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ (2553 : 106-107) ได้กล่าวว่า หลักการบริหารบ้านเมืองที่ดีในสังคมไทย ตามหลักธรรมมาภิบาล โดยยึดคุณลักษณะสำคัญของกลไกการบริหารจัดการที่ดี 6 ได้แก่

1. หลักความรับผิดชอบ โดยตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ การมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมการใส่ใจในปัญหาของบ้านเมือง มีความกล้าหาญที่จะรับผิดชอบต่อผลการทำงาน
2. หลักคุณธรรม คือยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ยึดหลักซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทนมีระเบียบวินัย
3. หลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และร่วมตัดสินใจในการพัฒนาประเทศ
4. หลักความคุ้มค่า โดยบริหารจัดการทรัพยากรที่มีจำกัดให้มีการใช้อย่างประหยัด คุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด และสอดคล้องกับแนวทางพัฒนาที่ยั่งยืน
5. หลักความโปร่งใส คือ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก และมีส่วนร่วมตรวจสอบความถูกต้องในการดำเนินงาน
6. หลักนิติธรรม โดยตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม

สรุปได้ว่า หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมนั้นเริ่มจากการปรับความฝันให้ตรงกันสำรวจภาพที่เป็นจริงทุกด้าน ระบุปัญหาที่ชัดเจน ระบุสาเหตุของปัญหา กำหนดแผนงานและโครงการ กำหนดคณะทำงานและรับผิดชอบ มอบหมายภารกิจและอำนาจหน้าที่ ติดตามและประเมินผล และสรุปรายงานผลการดำเนินงาน

2.2 ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation)

การมีส่วนร่วมเป็นพฤติกรรมที่ประชาชนหรือคน ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ได้มีการพัฒนา ปัญญาความรู้ ความสามารถ โดยการแสดงออก ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อม หรือ สถานที่ที่ตนเองอาศัยอยู่ สำหรับความหมายของการมีส่วนร่วม ได้มีผู้ให้ความหมายที่หลากหลาย และมีความแตกต่างกันไปตามความเข้าใจ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ดังนี้

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2548 : 9) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทำงาน จะทำให้รู้สึกผูกพันกับงานหรือองค์กร

ความรู้สึกผูกพัน หรือเกี่ยวข้องหากมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้วจะทำให้เกิดข้อผูกมัดหรือผูกพันสิ่งที่ตกลงร่วมกัน

ธานี คลังชำนาญ (2548 : 15 ; อ้างถึงใน ตำราฯ หาญประเสริฐ, 2549 : 15) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ผู้บริหารแบ่งอำนาจให้กับผู้ร่วมงานในองค์กรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติงาน ร่วมแก้ปัญหาของการบริหารที่สำคัญด้วยการระดมพลังสมอง พลังงานอย่างเข้มแข็ง

เฉลิม เกิดโมลี (2549 : 2) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการที่ประชาชนได้ให้คุณสมบัติส่วนตัวในด้านความรู้ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่ไปร่วมตัดสินใจในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยตนเอง หรือองค์กรที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นอย่างมีเสรีและเสมอภาค

กิตติศักดิ์ เทียงมน (2553 : 9) ได้สรุปการมีส่วนร่วม หมายถึง การกระทำกิจกรรมด้วยความสมัครใจ ด้วยความรับผิดชอบร่วมกัน มีการประสานร่วมมือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้อันเป็นผล ก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด

อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ (2553 : 14) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม นิยมเรียกย่อๆว่า PM หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Environment) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งจะนำสู่จุดหมายของกลุ่มได้ให้สมการการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือ + การประสานงาน + การรับผิดชอบ

Participation = Cooperation + Coordination + Responsibility

อึ่งประเภทของการมีส่วนร่วมมี 4 ประเภท คือ ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำงาน ร่วมในการรับผลประโยชน์ และร่วมในการประเมินผล

ดังนั้น จึงสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการทำงานที่บุคคลหรือคณะบุคคลปฏิบัติกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกันในองค์กรหรือหน่วยงานให้บรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้ โดยร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมสนับสนุนและให้ข้อเสนอแนะในการบริหารการศึกษา

2.3 ลักษณะการมีส่วนร่วม

กรณีศึกษา ชมดี (2548 : 13) ได้สรุปลักษณะของการมีส่วนร่วม หลังจากได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ออกเป็น 10 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance of Meeting)
2. การมีส่วนร่วมในการออกเงิน (Financial Contribution)
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on Committee)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interviewer)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Consumers)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม หรือผู้เริ่มการ (Entrepreneurs)
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (Employers)
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material Contribution)

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2549 : 183-184) ได้เสนอแนวทางในการที่จะกำหนดว่าเมื่อใดควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับตัวแบบ (Model) จากการศึกษางานวิจัยของ วรุม และเขทตัน ได้เสนอแนะว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรจะขึ้นอยู่กับธรรมชาติของปัญหา และสถานการณ์ในการกำหนดรูปแบบและปริมาณของการตัดสินใจ ได้เสนอกฎไว้ 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กฎกลุ่มแรก เป็นการส่งเสริมคุณภาพของการตัดสินใจ
2. กฎกลุ่มที่สอง เป็นการส่งเสริมการยอมรับการตัดสินใจ

ในการตัดสินใจนั้นมีทางเลือก อยู่ 5 วิธี นับตั้งแต่ผู้บริหารตัดสินใจคนเดียว (Unilateral) ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ (Shared) ทางเลือกในการตัดสินใจทั้ง 5 วิธี ได้แก่

1. ผู้บริหารให้ข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ตัดสินใจเองตามลำพัง
2. ผู้บริหารแสวงหาข้อมูลอื่น แล้วตัดสินใจ
3. ผู้บริหารหารือกับผู้เกี่ยวข้องเป็นรายคน แสวงหาความคิดเห็นและ

ข้อเสนอแนะแล้วตัดสินใจเอง

4. ผู้บริหารปรึกษากับผู้เกี่ยวข้องเป็นกลุ่ม แสวงหาความคิดเห็นร่วมกัน โดยอภิปรายแล้วตัดสินใจ

5. ผู้บริหารร่วมคิดกับกลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหา แล้วให้กลุ่มตัดสินใจ

ธานี คลังชำนาญ (2548 : 16) ได้สรุปลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยพิจารณาได้จากหลายมุมมอง ดังนี้

1. จำแนกตามกระบวนการบริหาร
 - 1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน
 - 1.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
 - 1.3 การมีส่วนร่วมในการจัดองค์การ
 - 1.4 การมีส่วนร่วมในการสื่อสาร
 - 1.5 การมีส่วนร่วมในการใช้อิทธิพล
 - 1.6 การมีส่วนร่วมในการประสานงาน
 - 1.7 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
2. จำแนกตามประเภทของกิจกรรมที่เข้าร่วม
 - 2.1 การมีส่วนร่วมในการประชุม
 - 2.2 การมีส่วนร่วมในการออกเงิน
 - 2.3 การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
 - 2.4 การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
 - 2.5 การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
 - 2.6 การมีส่วนร่วมใช้แรงงาน
3. จำแนกตามความเข้มของการเข้าร่วม
 - 3.1 ระดับของการมีส่วนร่วมเทียม
 - 3.2 ระดับการมีส่วนร่วมบางส่วน
 - 3.3 ระดับของการมีส่วนร่วมแท้
4. จำแนกตามวิธีการมีส่วนร่วม
 - 4.1 การมีส่วนร่วมโดยตรง
 - 4.2 การมีส่วนร่วมโดยอ้อม

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของการมีส่วนร่วมนั้นสามารถพิจารณาหลายด้าน เช่น การจำแนกตามกระบวนการการบริหาร การจำแนกตามกิจกรรมที่ปฏิบัติ การจำแนกตามระดับความเข้มข้นของการมีส่วนร่วม เป็นต้น ซึ่งการมีส่วนร่วมที่มีลักษณะแตกต่างกันนี้อาจจำเป็นต้องอาศัยหลักทฤษฎีการบริหารด้วย

2.4 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ธนาคารโลก (The World Bank, 1999 : 2 ; อ้างถึงใน สมศักดิ์ มัจฉาวิทยากุล, 2547 : 46) ได้กำหนดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน 7 ระดับ ดังนี้

1. ระดับความเกี่ยวพันการใช้บริการ (Involvement through The Mere use of a Service)
2. ระดับความเกี่ยวพันจนได้รับความช่วยเหลือ (Involvement Through the Contribution)
3. ระดับความเกี่ยวพันมาประชุม มาตรฐานศึกษา (Involvement Through Attendance)
4. ระดับความเกี่ยวพันโดยการปรึกษา (Involvement Through Consultation)
5. ระดับการมีส่วนร่วมในการให้บริการ การเป็นหุ้นส่วน (Participation in Delivery of a Service of as a Partner)
6. ระดับการมีส่วนร่วมขึ้นใช้อำนาจหน้าที่โดยใช้ตัวแทน (Participation as implementers of Delegated Power)
7. ระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation Decision Making)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสถาบันพระปกเกล้า (2549 : 43-44) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 6 ระดับคือ

1. ระดับการให้ข้อมูล
2. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน
3. ระดับการปรึกษาหารือ
4. ระดับการวางแผนร่วมกัน
5. ระดับการร่วมปฏิบัติ
6. ระดับการควบคุมโดยประชาชน

สมศักดิ์ มัจฉาวิทยากุล (2547 : 47) สรุปว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควรมี 3 ระดับคือ

1. ระดับต้องมีการชักชวน โดยการมีส่วนร่วมนั้นเกิดจากการชักชวนโดยสถานศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องถึงได้เข้ามามีส่วนร่วม
2. ระดับการเข้าร่วมด้วยความสมัครใจหรืออาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วม
3. ระดับร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ

2.5 การบริหารโรงเรียนในรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2549 : 22-26) ได้กล่าวถึงบทบาทของชุมชนต่อโรงเรียนในการมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องตัดสินใจอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ คือมีข้อมูลต่าง ๆ อย่างมาก ละเอียดและกว้างขวางพอ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลในชุมชนที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ การที่จะได้ข้อมูลอย่างมากละเอียดและกว้างขวางพอนั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกของชุมชนอย่างทั่วถึงและเป็นจริง แต่การที่โรงเรียนจะได้ข้อมูลมาอย่างมาเพียงพอ และกว้างขวางนั้นจำเป็นที่จะต้องจัดเตรียมแบบสอบถาม หรือแนวทางในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลที่กระชับ รัดกุมพอ ตรงตามประเด็นที่ต้องการ และสะดวกแก่การที่สมาชิกของชุมชนจะให้ข้อมูลด้วย

2. การมีส่วนร่วมในการตีความข้อมูลและเสนอแนะทางเลือกเมื่อได้ข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการรวบรวมวิเคราะห์และตีความข้อมูลพร้อมทั้งให้ข้อเสนอต่อข้อมูลนั้น กิจกรรมในขั้นนี้โรงเรียนจะดำเนินการเองก็ได้แต่จะไม่ได้ผลที่สมบูรณ์เพียงพอเท่ากับให้สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย แต่สมาชิกของชุมชนทุกคนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตีความคงเป็นไปได้ ควรให้สมาชิกเพียงบางกลุ่ม บางคนที่มีความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาที่โรงเรียนต้องการเท่านั้นมาเป็นผู้ช่วยวิเคราะห์ตีความข้อมูลให้

3. การกำหนดทางเลือกและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงาน ในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียนถือเป็นการตัดสินใจขั้นสุดท้ายว่า โรงเรียนจะดำเนินการไปในรูปแบบไหน อย่างไร เป็นการตัดสินใจในระดับนโยบาย เพื่อจะเป็นแนวปฏิบัติแก่ครูและผู้บริหารต่อไป โดยทั่วไปมักจะมีตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วม หรืออาจจะส่งแนวคิดผ่านสมาคมองค์การที่มีอยู่ในชุมชนไปสู่โรงเรียน การตัดสินใจเลือกทางขั้นสุดท้ายเป็นสิ่งสำคัญที่ชุมชนจะต้องรับรู้ รับทราบและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เมื่อมีการตัดสินใจเรื่องใดไปแล้ว ควรมีการ

ประชาสัมพันธ์ (Communicating) ให้ชุมชนได้รับรู้ รับทราบทั่วกัน โดยใช้เครื่องมือและวิธีการ
 ทุกรูปแบบ เช่น จดหมายข่าวของโรงเรียน สมาคมครูผู้ปกครอง แจ้งผ่านนักเรียน ออกข่าวใน
 สื่อมวลชนท้องถิ่นเน้นและย้ำในคำปราศรัยของครูใหญ่ หรือบุคลากรต่าง ๆ ของโรงเรียน
 เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน เมื่อมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นก็จะได้แก้ปัญหาร่วมกัน

4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับนโยบายของโรงเรียนการที่ชุมชนจะมีส่วน
 ร่วมในการตัดสินใจและดำเนินนโยบายของโรงเรียนนั้นอาจจะแยกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ
 ลักษณะเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4.1 การมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการ หมายถึง การให้ข้อมูล การพูดคุยการ
 เสนอแนวคิดทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งสมาชิกของชุมชนอาจจะเสนอ
 ผ่านสื่อมวลชนในท้องถิ่น เสนอผ่านครูหรือผู้บริหารของโรงเรียน เสนอผ่านทางสมาชิกของ
 สมาคมครูผู้ปกครอง หรือพูดในการประชุมของสมาคมครูผู้ปกครองโดยตรง

4.2 การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ คือ การที่ชุมชนมีตัวแทนของตนเข้าไป
 นั่งเป็นกรรมการบริหารของโรงเรียน หรือเป็นกรรมการในระดับต่าง ๆ ของโรงเรียน กรรมการ
 ที่เป็นตัวแทนของชุมชนจะให้ข้อมูล ติความข้อมูลและเสนอแนะแนวทางปฏิบัติต่อโรงเรียน
 โดยตรง

พิทยาภรณ์ มานะจุติ (2549 : 138-141) ได้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน
 ในสถานศึกษา ดังนี้

1. การให้ชุมชนเข้ามาเยี่ยมชมโรงเรียน โดยทางโรงเรียนทำหน้าที่คือเชิญชวน
 และเนบตารางแสดง วัน เวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ของเด็กแต่ละชั้นเรียน หรือแสดง
 ตารางเวลาว่างของครูหรือผู้บริหารไว้ด้วย เพื่อการพบปะสนทนา สร้างความรู้ความเข้าใจใน
 กิจกรรมของโรงเรียนให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

2. การร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา บทบาทของคณะกรรมการนั้นมี
 บทบาทในการร่วมตัดสินใจ กำหนดนโยบายให้ความเห็นชอบการตัดสินใจสำคัญของ
 สถานศึกษาและกำกับให้ผู้บริหารปฏิบัติตามนโยบาย หลักเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ
 ของสถานศึกษาแต่ผู้บริหารมีหน้าที่บริหารและรับผิดชอบตัดสินใจดำเนินงานของตน หรืออาจ
 ร่วมกันจัดตั้งสมาคมครู ผู้ปกครอง หรือชมรมผู้ปกครอง ทำหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนกิจกรรมของ
 สถานศึกษา

3. การร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา เป็นการเชิญชวนให้ชุมชนเข้าร่วม
 กิจกรรมที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้น เช่น กีฬาสี งานวันพ่อ วันแม่ กิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ งาน

ประจำปี กิจกรรมวันปิดภาคเรียน พิธีมอบประกาศนียบัตร งานวันเกิดของโรงเรียน เป็นต้น
ลักษณะของการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับรูปแบบการจัดการงาน หรือจำหน่ายและบริการอาหาร เป็นต้น

4. การร่วมดำเนินงานสถานศึกษา กิจกรรมของสถานศึกษาครอบคลุมงานบริการ
6 งานซึ่งชุมชนอาจเข้ามาร่วมดำเนินงานด้วยตามความความถนัดหรือตาม โอกาสที่เหมาะสม
เช่น เป็นอาสาสมัครผู้ช่วยครูงานการเงินและงบประมาณ งานธุรการ งานสุขภาพอนามัย งาน
สวัสดิภาพและความปลอดภัย เป็นต้น

5. การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ชุมชนอาจเข้า
มาร่วมสนับสนุน กิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กโดยมอบวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติให้ นอกจากนี้
สนับสนุนวัสดุดิบแล้ว อาจหมายรวมถึงการสนับสนุนครูจากชุมชน เพื่อทำการฝึกสอน
ถ่ายทอดงานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เด็ก ในลักษณะกิจกรรมเสริมหลักสูตร กรณีที่โรงเรียนจัด
กิจกรรมพิเศษ เช่น ทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ในและนอกชุมชน หรือจัดแสดงดนตรี เชิดหุ่น
สัณยูร ชุมชนอาจเข้ามาเป็นอาสาสมัครช่วยดูแลเด็กหรืออำนวยความสะดวกด้านสถานที่ ให้
การต้อนรับดูแลวิทยากรบริการเครื่องดื่ม หรือร่วมแสดงด้วยตามความประสงค์

สมสมัย เพ็องงาม (2549 : 56-58) ได้กล่าวไว้ว่า การให้ความร่วมมือระหว่าง
ชุมชนและ โรงเรียน โรงเรียนจะต้องมีการดำเนินการ ดังนี้

1. สนับสนุนให้มีการทำหลักสูตรและการเตรียมการสอนที่ดี มีครูคนใดนำไป
สอนนักเรียนควรได้รับความรู้และทักษะไม่แตกต่างกัน
2. มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนการสอนและความใฝ่ฝันของนักเรียนไว้สูงมี
การประเมินผล และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอน และการบริหารอย่างมี
ประสิทธิภาพ
3. สนับสนุนผู้ปกครอง หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน และชุมชน ให้เข้า
มามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน
4. จัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน เป็นสังคมผู้
เรียนรู้มีความเอื้ออาทรและปราศจากสิ่งที่เป็นพิษเป็นภัยทั้งหลายทั้งปวง
5. ครูร่วมมือกันทำงานอย่างนักวิชาชีพ ทำงานเป็นทีม เรียนรู้จากกันและกัน
ร่วมมือกันสร้างองค์ความรู้ วิธีการสอน และสื่อใหม่ๆ มาใช้ในโรงเรียน
6. ครูใช้ยุทธวิธีการสอนที่หลากหลาย ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นการสอนที่
ผู้เรียนสำคัญที่สุด ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ครูสอนทั้งวิชาการ ทักษะ และ
ค่านิยมที่พึงประสงค์

7. ครูจัดการห้องเรียนได้ดีมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน นักเรียนเรียนรู้ได้จากครูจากเพื่อน จากเอกสาร และสื่อต่าง ๆ สามารถเรียนรู้และมีโอกาสนำความรู้ไปปฏิบัติได้ด้วยตนเองขณะเดียวกันครูก็มีโอกาสได้รับรู้ข้อมูลต่าง ๆ จากนักเรียนด้วย

8. ครูทำการสอนเป็นขั้นตอน เรียงลำดับตามความยากง่ายและก่อนหลังของเนื้อหาและทักษะที่สอนมุ่งสู่การปฏิบัติ การค้นคว้า การสร้างองค์ความรู้ และการนำความรู้ไปเผยแพร่แก่นักเรียนและผู้ปกครอง

9. ผู้ปกครองเข้าใจบทบาทในการส่งเสริมการเรียนของนักเรียนตามที่ได้ปรึกษาหารือกับครูสนับสนุน และช่วยเหลือในสิ่งที่เอื้อต่อการเรียนของนักเรียนที่บ้าน ในชุมชน และแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

10. นักเรียนต้องเรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระทักษะ และวิธีการเรียนรู้ พร้อมทั้งพัฒนานิสัยใฝ่เรียนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

11. นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนมองเห็นความเกี่ยวพันระหว่างสิ่งที่เรียนและชีวิตอนาคตที่มุ่งหวัง

12. นักเรียนและผู้ปกครองร่วมมือกับครูและกรรมการสถานศึกษาในการสร้างโรงเรียนให้เป็นสถานที่ที่มีความเอื้ออาทร มีความรับผิดชอบ เป็นชุมชนการเรียนรู้ และช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน

ธีระ รุญเจริญ และวาสนา ศรีไพโรจน์ (2554 : 124) ได้กล่าวถึงแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษา ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยสถานศึกษาสามารถเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนจัดสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและกับกำติดตามการใช้หลักสูตร

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนเป็นยุทธศาสตร์ที่จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริการ และบุคลากรในสถานศึกษาควรระลึกถึง ซึ่งมีหลัก 10 ประการ คือ

2.1 สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อชุมชน

2.2 ฝึกให้เป็นคนใจกว้างและมีจิตสาธารณะ

2.3 ตระหนักในสิ่งที่จำเป็นและขาดแคลน ไม่วางเฉย ทุกอย่างทำได้หาก

ตั้งใจทำ

2.4 ต้องหมั่นสร้าง และปรุ้งแต่งตนเองให้เป็นบุคคลที่มีเสน่ห์ เป็นที่ชื่นชมศรัทธาของชุมชนและเพื่อนร่วมงาน

2.5 อ่อนน้อมถ่อมตน วางตัวเรียบง่ายอยู่กับชุมชนและเพื่อนร่วมงานได้ทุกเวลา

2.6 หลีกเลี่ยงการโต้แย้งที่ไร้เหตุผล พัฒนาทักษะการประนีประนอม

2.7 ให้การต้อนรับชุมชนด้วยบรรยากาศมิตรภาพ

2.8 พัฒนาเทคนิคการวิเคราะห์ชุมชนให้ลึกซึ้ง เพื่อสำรวจจุดเด่นจุดด้อย เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนา

2.9 หมั่นแสวงหาแหล่งงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ จากหน่วยงานบริษัท ห้างร้าน โดยใช้โครงการที่มีประสิทธิภาพ

2.10 สร้างและพัฒนาค่านิยมการสร้างสัมพันธภาพกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

3. บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา มี ดังนี้

3.1 การมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่บ้านและสถานศึกษา

3.2 การกำหนดนโยบาย เป้าหมายการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา

3.3 การประชาสัมพันธ์สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา

3.4 การเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรและบุคลากรในการจัดการศึกษา

3.5 การตรวจสอบการจัดการศึกษา

4. กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ควรดำเนินการ ดังนี้

4.1 สำรวจความต้องการและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน

4.2 การกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา

4.3 การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ

4.4 กิจกรรมการปฏิบัติ คือ แนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ

4.5 การประเมินผล คือ การประเมินแนวทางปฏิบัติ และ

4.6 การสรุปผลการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกัน

การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการจัดการศึกษา นับเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กหากชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา รวมถึงการเชิญผู้ปกครองที่มีความรู้และมีเวลาว่างมาเป็นครูพ่อครูแม่ให้ความรู้ด้านวิชาการด้านภูมิปัญญา

ท้องถิ่นกับบุตรหลานย่อมเกิดผลดีทั้งต่อโรงเรียนที่ได้บุคลากรเพิ่ม ส่วนผู้ปกครองย่อมภาคภูมิใจที่ได้สอนบุตรหลานในโรงเรียนรวมถึงนักเรียนที่จะมีความเคารพและนับถือในตัวผู้ปกครองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

สรุปการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาที่เปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำในรูปของคณะกรรมการ เพื่อก่อให้เกิดข้อเสนอแนะความคิดให้เป็นจุดเชื่อมโยงอันจะนำมาซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน ทั้งนี้ ทุกฝ่ายต้องสื่อสารแบบเปิดระดมความคิด เพราะในชุมชนย่อมมีทรัพยากรอันทรงคุณค่าแอบแฝงอยู่ ถ้าครูหรือผู้บริหารใช้โอกาสให้เป็นประโยชน์แล้วประโยชน์จะตามมามากมาย

3. แนวคิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3.1 ความหมายและความสำคัญของการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กฤษดา ผุยพรม (2548 : 21) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารและครูอาจารย์ในโรงเรียน ใช้การติดต่อสื่อสารและสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้ปกครองนักเรียน หรือประชาชนในชุมชน เพื่อให้มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สิวา ภาพแสน (2549 : 32) ได้กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง การที่โรงเรียนกับชุมชนมีบทบาทต่อกัน เพื่อให้เกิดการสนับสนุนในด้านการจัดการศึกษาเกิดประโยชน์ต่อชุมชน โรงเรียน ชุมชนได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเอื้อประโยชน์

ประดิษฐ์ สีดาพล (2552 : 15) ได้กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหมายถึง การที่บุคลากรในโรงเรียนและชุมชนให้ความร่วมมือและวางแผน ร่วมมือประสานงานช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างความรู้สึที่ดีต่อกันเพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดการพัฒนา ร่วมกัน ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กและประชาชนในชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความสำคัญในแง่ที่โรงเรียนจะต้องให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนเพื่อเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ความคิด เจตคติที่ไม่ดีเดิม ๆ ตลอดจนสร้างความเชื่อถือศรัทธาแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนเห็นเจตนาที่ดีของโรงเรียนที่มีต่อชุมชน ตลอดจนคอยชักจูงให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นต้น

กิตติศักดิ์ เทียงมน (2553 : 30) ได้กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนคือ การสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้โรงเรียนรู้จัก

ชุมชนดีขึ้นในแง่ที่สามารถกันและใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ในเวลาเดียวกันก็ให้ชุมชนมีความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียน ถ้าจะให้ถึงจุดสูงสุดของการสร้างความสัมพันธ์ก็คือ ทำให้ชุมชนรู้สึกที่โรงเรียนเป็นสมบัติของเขา ผู้คนในชุมชนก็ย่อมจะได้ช่วยกันดูแลรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน ตลอดจนเอื้ออำนวยความสะดวกให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ช่วยสละทรัพย์สินที่อุปการณที่โรงเรียนยังขาดแคลน ช่วยซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ อาคารเรียน โดยไม่ได้คิดค่าตอบแทน ช่วยออกเงินจ้างครูช่วยสอนให้กับโรงเรียน รวมไปถึงช่วยวางแผนในการพัฒนาโรงเรียนต่อกันและกัน

สรุปความสำคัญของชุมชนต่อโรงเรียน ที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนที่ดีจึงต้องให้ชุมชนร่วมทำ ในการจัดการศึกษาให้มากโดยชุมชนจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องร่วมคิดร่วมทำการประกันคุณภาพโรงเรียน และตรวจสอบคุณภาพเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านบริหารและบรรลุตามเป้าหมาย เกิดสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านและโรงเรียน

3.2 ความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ชูศรี สนิทประชากร (2552 : 27-28) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. เพื่อต้องการให้ชุมชนได้ทราบการดำเนินงาน ความก้าวหน้า และ ความเคลื่อนไหวของโรงเรียน
2. เพื่อให้โรงเรียนได้ทราบความเคลื่อนไหวของชุมชนอันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับโรงเรียน
3. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้มีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษาและเกิดความรู้สึกเป็นหน้าที่ของประชาชนที่ต้องสนใจและให้การสนับสนุนการศึกษา
4. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนดูแลและจัดการศึกษา เพื่อประโยชน์แก่โรงเรียน
5. เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการวางเป้าหมายของการศึกษาและ พัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน
6. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชนหรือท้องถิ่นของโรงเรียนให้เกิดขึ้น โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง
7. เพื่อให้โรงเรียนได้เสนอความรู้ ความก้าวหน้า และแนวโน้มใหม่ ๆ ทางการศึกษาให้ชุมชนทราบ
8. เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชน เช่น วัด อำเภอ หน่วยงานต่าง ๆ สำนักงานต่าง ๆ

9. เพื่อคลี่คลายข้อข้องใจ ช่วยให้ประชาชนเข้าใจ โรงเรียนในแง่ดี

10. เพื่อช่วยในการประเมินผลการดำเนินงานของ โรงเรียน

3.3 ความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีประเด็นสำคัญที่ควรคำนึงถึงดังต่อไปนี้

1. ต้องมีการศึกษากับชุมชนอย่างละเอียด ทั้งในแง่ภูมิศาสตร์ ประชากร เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงาน

2. โรงเรียนจะต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างถูกต้อง และเหมาะสมกับชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องของชุมชน

3. การดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือร่วมใจและเสียสละ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2548 : 24) ได้กล่าวว่า การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. เป็นการบริหารงานที่ช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนเป็นไปด้วยความสะดวก

2. เป็นการบริหารงานที่ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3. เป็นการบริหารงานที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียนได้

4. เป็นการบริหารที่ช่วยให้เข้าใจสภาพความต้องการ และปัญหาของชุมชนเพื่อประกอบในการพิจารณากำหนดนโยบายของโรงเรียน

5. เป็นการบริหารงานที่มีส่วนร่วมให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนอันเป็นการช่วยพัฒนาสังคมอีกทางหนึ่ง

6. เป็นการบริหารที่ส่งเสริมเรื่องการอยู่ร่วมกัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคม

7. เป็นการบริหารที่มีส่วนสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยราชการอื่น เช่น กรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น อันจะเป็นผลดีต่อราชการ

จากที่กล่าวมา ความสำคัญของงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นถือว่า โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่จะต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งขาดไม่ได้ ทำให้ทั้งโรงเรียนและชุมชนสามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า ได้ดีกว่าที่จะอาศัยการพึ่งพาตนเองเพียงอย่างเดียว

3.4 บทบาทหน้าที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3.4.1 บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนต่อชุมชน

โรงเรียนนอกจากจะได้ชื่อว่าเป็นองค์การในชุมชนที่รับผิดชอบด้านการศึกษาของชุมชนแล้ว หน่วยงานโรงเรียนยังตั้งอยู่ครอบคลุมทั่วไป ดังนั้นเป็นเรื่องสมควรอย่างยิ่งที่โรงเรียนควรจะทำหน้าที่นอกเหนือจากการเรียนการสอน ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ปรีชา คัมภีร์ปรภรณ์ (2549 : 131) ได้เสนอว่า โรงเรียนควรมีบทบาท ดังนี้

1. นำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน ชุมชนไทยส่วนใหญ่ต้องมีการพัฒนาอีกหลายด้าน โรงเรียนในฐานะเป็นสถาบันทางการศึกษาจึงควรจะเป็นผู้นำความรู้ที่แปลกใหม่ และสามารถทำให้สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนดีขึ้น

2. เป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้เป็นแหล่งสำหรับการศึกษาค้นคว้า ทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ

3. เป็นศูนย์พัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนนั้น รัฐจะสร้างหน่วยงานให้ครบทุกหมู่บ้านย่อมเป็นไปไม่ได้ ดังนั้น โรงเรียนซึ่งมีความพร้อมด้านบุคลากรและสถานที่ ควรทำหน้าที่เป็นศูนย์พัฒนา

4. เป็นแหล่งส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม หน้าที่ของโรงเรียน คือ การส่งเสริมและถ่ายทอดวัฒนธรรม ดังนั้น โรงเรียนจึงควรได้ดำเนินการตามบทบาทหน้าที่

5. เป็นศูนย์การดำเนินงานของทางราชการ โรงเรียนกระจายอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ควรจะให้ใช้อาคารต่าง ๆ เป็นที่ทำงานของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับประชาชน เพื่อไม่ให้เกิดความสูญเปล่าของอาคารเหล่านี้

6. เป็นสถานฝึกอาชีพ โรงเรียนควรให้ใช้สถานที่เป็นที่ฝึกงานอาชีพที่เห็นว่าเหมาะสมกับท้องถิ่น โดยเน้นการฝึกอาชีพระยะสั้น

3.4.2 บทบาทหน้าที่ของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน

กิติมา ปรีดีติติก (2548 : 26) กล่าวว่า ชุมชนมีความสำคัญต่อโรงเรียนอย่างแยกไม่ออก เพราะ โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชน การจัดการเรียนการสอนจึงต้องให้เป็นไปตามความต้องการหรือความสอดคล้องต่อความต้องการของชุมชน ชุมชนจึงมีบทบาทและมีความสำคัญต่อโรงเรียนอย่างมาก ดังนี้

1. ชุมชนมีส่วนร่วมต่อการกำหนดปรัชญา และจุดมุ่งหมายของ โรงเรียน โดยการกำหนดให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

2. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญในการที่โรงเรียนจะพัฒนาหลักสูตร
3. ชุมชนมีบทบาทในการที่โรงเรียนจะพัฒนาคนอันเป็นส่วนสำคัญของชุมชน
4. ชุมชนมีบทบาทในการช่วยโรงเรียนพัฒนาปรับปรุงการจัดสิ่งแวดล้อมใน

โรงเรียน

5. ชุมชนมีบทบาทในการช่วยอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรม
6. ชุมชนมีบทบาทที่ช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่าง ๆ
7. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อโรงเรียนในฐานะที่ชุมชนเป็นที่ตั้งของหน่วยงาน องค์กร และสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งตัวโรงเรียนเองด้วย
8. ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการควบคุม และสนับสนุนส่งเสริมโรงเรียน

3.4.3 กิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ 2 ทาง คือ โรงเรียนและชุมชนมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนจึงเกี่ยวพันอยู่กับการดำเนินการเพื่อให้โรงเรียน สามารถแสดงบทบาทของการให้และการรับความร่วมมือ การสนับสนุน และความช่วยเหลือได้อย่างเต็มที่

กระทรวงศึกษาธิการ (2549 : 36-73) ได้ให้ความสำคัญแก่ชุมชนในการจัดการศึกษา โดยได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องซึ่งกับชุมชนไว้ในขอบข่ายงานด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ได้กำหนดภารกิจที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ดังนี้

1.1 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยมีแนวทางปฏิบัติ คือ

1.1.1 สืบค้นแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ทั้งถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง

1.1.2 จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

1.1.3 จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้และประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา ในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน

1.1.4 ส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอก โรงเรียน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2 การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน โดยมีแนวทางปฏิบัติ คือ

1.2.1 การศึกษา สํารวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน

1.2.2 จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะ ทางวิชาการเพื่อ
การพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น

1.2.3 การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมใน
กิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และ
สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.2.4 ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล
ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น

1.3 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร
หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา โดยมีแนวทางปฏิบัติ คือ

1.3.1 สํารวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการ
ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัด
การศึกษา

1.3.2 ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้
ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัด
การศึกษา

1.3.3 จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคลครอบครัว
องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

2. ขอบข่ายการบริหารงบประมาณ ได้กำหนดภารกิจที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ดังนี้

2.1 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มีแนวทางปฏิบัติ คือ

2.1.1 สนับสนุนให้บุคลากร และสถานศึกษาร่วมมือกัน ใช้ทรัพยากรใน
ชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา

2.1.2 ศึกษาวิเคราะห์แหล่งทรัพยากร บุคคล หน่วยงาน องค์กร และท้องถิ่นที่
มีศักยภาพให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา ตลอดจนติดต่อประสานความร่วมมืออย่างเป็น
รูปธรรม

3. ขอบข่ายการบริหารทั่วไป ได้กำหนดภารกิจที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ดังนี้

3.1 การจัดทำสำมะโนนักเรียน มีแนวทางปฏิบัติ คือ

3.1.1 ประสานงานกับชุมชนและท้องถิ่นในการสำรวจข้อมูล จำนวนนักเรียน
ที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาในเขตบริการของสถานศึกษา

3.1.2 จัดทำสำมะโนนักเรียนที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาของสถานศึกษา

3.1.3 จัดระบบข้อมูลสารสนเทศจากการสำมะโนผู้เรียนเพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.4 เสนอข้อมูลสารสนเทศการสำมะโนผู้เรียนให้เขตพื้นที่การศึกษา
รับทราบ

3.2 การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตาม
อัธยาศัย มีแนวทางปฏิบัติ คือ

3.2.1 สำรวจความต้องการในการเข้ารับบริการการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งใน
ระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

3.2.2 กำหนดแนวทางและความเชื่อมโยงในการจัดและพัฒนาศึกษาของ
สถานศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามความ
ต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแนวทางของเขตพื้นที่การศึกษา

3.2.3 การดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือทั้ง 3
รูปแบบ ตามความเหมาะสมและศักยภาพของสถานศึกษา

3.2.4 ประสานเชื่อมโยง ประสานความร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนการจัด
การศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

3.2.5 ติดตามประเมินผลการส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาทั้งใน
ระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3.3 การประชาสัมพันธ์ มีแนวทางปฏิบัติคือ

3.3.1 ศึกษาความต้องการในการเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูลและผลงานของ
สถานศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับข่าวสารข้อมูลทางราชการของชุมชน

3.3.2 วางแผนการประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของ
บุคคล ชุมชน องค์กร สถาบัน และสื่อมวลชนในท้องถิ่น

3.3.3 จัดให้มีเครือข่ายการประสานงานประชาสัมพันธ์

3.3.4 พัฒนานักวิชาการผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ให้มีความรู้
ความสามารถในการดำเนินการประชาสัมพันธ์ผลงานของสถานศึกษา

3.3.5 สร้างกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายรูปแบบโดยยึด
หลักการมีส่วนร่วมของเครือข่ายประชาสัมพันธ์

3.3.6 ติดตามประเมินผลการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ทราบถึงผลที่ได้รับ และนำไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้เหมาะสม ต่อไป

3.4 การส่งเสริมสนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรและหน่วยงานอื่น มีแนวทางการปฏิบัติ คือ

3.4.1 กำหนดแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรและหน่วยงานอื่น

3.4.2 ให้คำปรึกษา แนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

3.5 งานบริการสาธารณะ มีแนวทางปฏิบัติ คือ

3.5.1 จัดให้มีระบบบริการสาธารณะ

3.5.2 จัดระบบข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาเพื่อให้บริการต่อสาธารณะ

3.5.3 ให้บริการข้อมูล ข่าวสารและบริการอื่น ๆ แก่สาธารณชนตามความเหมาะสม และศักยภาพของสถานศึกษา

3.5.4 พัฒนาระบบการให้บริการแก่สาธารณชนให้มีประสิทธิภาพเกิดความพึงพอใจต่อผู้มารับบริการ

3.5.5 ประเมินความพึงพอใจงานบริการสาธารณะจากผู้มาขอรับบริการ

3.5.6 นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาระบบงานบริการสาธารณะ

3.5 ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 29 - 35) กล่าวว่าวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ให้สอดคล้องกับการบริหาร โรงเรียน ในงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ภายใต้อำนาจงาน 5 งาน คือ 1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน 2. การให้บริการชุมชน 3. การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน 4. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน 5. การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดต่อไป

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน เป็นงานที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเพราะเป็นงานที่จะ เผยแพร่ข่าวสารการดำเนินการของโรงเรียนให้ชุมชนทราบและมีความภูมิใจในผลงานร่วมกัน รวมทั้งจะเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนอันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานด้วยความสะดวกราบรื่นยิ่งขึ้น กิจกรรมที่ปฏิบัติโดยทั่วไป เช่น การประชุม ผู้ปกครอง การจัดทำจุลสาร สิ่งพิมพ์ ป้ายประกาศ การพบปะเยี่ยมเยียน การออกข่าวทาง

สื่อสารมวลชน การจัดทำหอกระจายข่าว เสียงตามสายหรือการพูดประชาสัมพันธ์ในงานพิธีต่าง ๆ ที่มีโอกาส เป็นต้น

ส่วน วิทยุ โสต (2549 : 424) ได้ให้ความหมายของการประชาสัมพันธ์โรงเรียนไว้ว่า คือ การสร้างความเข้าใจอันดี ระหว่างกลุ่มบุคคลหนึ่งกับประชาชน ซึ่งกลุ่มบุคคลนั้นมีหน้าที่รับใช้หรือให้บริการ การประชาสัมพันธ์โรงเรียนเป็นกระบวนการไม่ตรีสัมพันธ์สองทาง (Two – way Process) คือ โรงเรียนเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน

ธวัชชัย เปรมปรีดี (2548 : 45) ได้ให้ความหมายไว้ คือ กระบวนการต่าง ๆ ที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานแบบदारระหว่างชุมชนและโรงเรียน เป็นการเสนอข้อเท็จจริงให้ ประชาชนทราบเรื่องราวและ โครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เป็นการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์

ธวัชชัย เปรมปรีดี (2548 : 46) ได้กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์เป็นการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้โรงเรียนปฏิบัติงานไปได้ด้วยดีและประสบปัญหาน้อยลงหรือไม่มีปัญหาอีกต่อไป การประชาสัมพันธ์โรงเรียนเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่งงานหนึ่งหากไม่มีการประชาสัมพันธ์ โรงเรียนอาจดำเนินงานไปได้ไม่ดีเนื่องจากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะปฏิบัติงานที่ดีมีประโยชน์ต่อชุมชนมากมายก็ตามเพราะชุมชนไม่เข้าใจหรือไม่รู้ว่าโรงเรียนกำลังทำอะไรและมีประโยชน์ต่อชุมชนอย่างไร การประชาสัมพันธ์มีวัตถุประสงค์ ดังที่ กล่าวไว้ดังนี้

1. เพื่อเสนอรายงานให้ประชาชนทราบความเคลื่อนไหวความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนและการจัดการศึกษา

2. ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา ให้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) และเป็นหน้าที่ของประชาชนที่ต้องให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษา

3. ส่งเสริมให้ครู นักเรียน และผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ร่วมมือกันแก้ไขปัญหานักเรียนทั้งทางโรงเรียนและที่บ้าน

4. สร้างความเชื่อถือ ศรัทธาและความเชื่อมั่นความนิยมของประชาชนที่มีต่อโรงเรียน

5. ประเมินความต้องการของผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการศึกษา เพื่อโรงเรียนจะได้หาทางสนองตอบต่อความต้องการอย่างแท้จริง

6. ช่วยแก้ไข ขจัดบิดเบือนความขัดแย้งบรรดาข้อข้องใจทั้งหลายในแง่ต่าง ๆ ที่นักเรียนผู้ปกครองและประชาชนมีต่อโรงเรียนให้หมดสิ้นไปให้ทุกฝ่ายมองโรงเรียนด้วยความชื่นชม

7. เพื่อเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เสนอแนะเพื่อ ปรับปรุงแนวความคิด มิใช่เพียงแต่เป็นความต้องการของครูหรือ โรงเรียนเท่านั้น

8. เพื่อให้นักเรียน ครู เข้าใจในระเบียบ กฎเกณฑ์ และเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องมีกฎระเบียบให้เข้าใจตรงกัน เพื่อร่วมมือกันในการปฏิบัติ

9. เพื่อเชิญชวนให้ประชาชน สนับสนุนเกื้อกูลโรงเรียน ทางด้านกำลังกาย จิตใจ ปัญญาความคิด วัสดุ แรงงาน ตลอดจนด้านการเงิน ที่ขาดแคลน

10. สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดกัน โดยมีโรงเรียน เป็นศูนย์กลาง ศูนย์การศึกษา และศูนย์กลางวัฒนธรรมของชุมชน

การประชาสัมพันธ์โรงเรียนนั้น หวน พินธุพันธ์ (2548 : 190) และ รัชชัย เปรมปริดี (2548 : 47-49) ได้กล่าวถึงวิธีการประชาสัมพันธ์ไว้สอดคล้องกันดังต่อไปนี้

1. จัดให้มีสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน อาจจะทำด้วยการอัดสำเนาเป็น กระดาษแผ่นเดียว หรือแผ่นพับ หรือเป็นเล่มก็ได้ และอาจจะออกเป็นรายสัปดาห์ รายเดือน หรือภาคเรียนละเล่มก็ได้ แล้วแต่ทาง โรงเรียนจะมีค่าใช้จ่ายมากหรือน้อย สำหรับข่าวสารในสิ่งพิมพ์นี้ ก็ควรมีข่าวเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน ข่าวเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ที่น่าให้เด็กคิดเป็นทำเป็นแก้ปัญหาเป็นข่าวเกี่ยวกับบุคลากรใน โรงเรียนและข่าวอื่น ๆ ที่ชุมชนควรทราบ

2. จัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ประจำโรงเรียนเพื่อตอบคำถามและให้ความสะดวกแก่ ประชาชนและผู้ปกครองนักเรียนที่มาติดต่อกับ โรงเรียน อาจจะเขียนว่า “ประชาสัมพันธ์” หรือ “ติดต่อสอบถาม” ก็ได้ แล้วให้เจ้าหน้าที่นั่งอยู่ประจำเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ปกครอง ดังนั้นผู้ทำงานนี้ต้องเป็นบุคคลที่มีกิริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่วางท่า ไม่หน้างอ ไม่รอนาน ไม่งานมาก และไม่ปากเสีย เป็นต้น

3. จัดเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียนทางสื่อสารมวลชน เช่น เผยแพร่ข่าวเกี่ยวกับการจัดงานของโรงเรียน การจัดนิทรรศการของโรงเรียน การชุมนุมศิษย์เก่า การประชุม

ผู้ปกครองนักเรียน โดยเขียนข่าวดังกล่าวไปออกทางวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หรือลงหนังสือพิมพ์ ลงวารสารต่าง ๆ จะทำให้ประชาชนทราบข่าวสารของโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

4. ให้นักเรียนทราบข่าวสารของโรงเรียนที่ถูกต้อง เพื่อนักเรียนจะได้ช่วยเผยแพร่ข่าวสารให้ผู้ปกครองและประชาชนทราบต่อไป ซึ่งทางโรงเรียนมักแจ้งข่าวสารให้นักเรียนทราบในตอนเช้าก่อนเข้าห้องเรียน อันที่จริงก็ไม่ค่อยมีประสิทธิภาพนัก เพราะนักเรียนอาจจะฟังไปผิด ๆ หรือฟังไม่เข้าใจอาจจะไปเผยแพร่หรือไปเล่าต่อผิด ๆ ก็ได้ ดังนั้นควรจะย้ำหรือพูดให้เข้าใจ ถ้าครูประจำชั้นหรือครูผู้สอนจะนำไปอ่านในห้องเรียนอีกครั้งก็จะดีมาก ถ้าเป็นข่าวสารที่สำคัญควรจะทำเป็นราชการ คือทำเป็นลายลักษณ์อักษรหรือทำเป็นสิ่งพิมพ์จะดีมาก เพราะผิดพลาดน้อยที่สุด

5. ให้ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ คณงานการ โรงเรียน และยามของโรงเรียนได้ทราบข่าวสารของโรงเรียนที่ถูกต้องด้วย เพราะถ้าหากผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนมาติดต่อโรงเรียนแต่ไม่พบเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์โดยตรง แต่พบบุคคลดังกล่าว จะได้แจ้งข่าวสารที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลานอกราชการ วันหยุด หรือวันหยุดภาคเรียน ผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนมาติดต่อ โรงเรียนมักจะพบอาจารย์เวร ครูเวร เจ้าหน้าที่เวร ภารโรงและยาม เมื่อบุคคลเหล่านี้ไม่ทราบข่าวสารของโรงเรียนที่ถูกต้องก็เป็นอันตรายอย่างยิ่ง ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อบุคคลดังกล่าวไปพบผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนภายนอกโรงเรียนก็มักถูกถามข่าวสารของโรงเรียน รวมทั้งทางโทรศัพท์อีกด้วย ดังนั้นการให้บุคลากรของโรงเรียนได้ทราบข่าวสารของโรงเรียนที่ถูกต้องจึงเป็นผลดีอย่างยิ่ง

6. ครูใหญ่และผู้บริหารคณะครูออกประชาสัมพันธ์ด้วยตนเอง เช่นการออกเยี่ยมเยียนผู้ปกครองหรือประชาชนตามบ้าน การไปร่วมงานหรือร่วมกิจกรรมในชุมชน มักจะพบปะผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชน ก็ควรถือโอกาสแจ้งข่าวสารของโรงเรียนไปด้วย ยิ่งไปกว่านั้นอาจออกไปเยี่ยมเยียนผู้นำในชุมชนหรือบุคคลสำคัญในชุมชน เช่น เจ้าอาวาส กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ ผู้แทนราษฎร เป็นต้น

7. รับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชน ซึ่งอาจเป็นข้อข้องใจ ข้อเสนอแนะ ข้อบกพร่องของการดำเนินงานภายในโรงเรียน แล้วนำมาพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงการดำเนินงานของโรงเรียน หรือทำความเข้าใจอันถูกต้อง เพื่อจะได้สร้างความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน

8. เชิญผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนมาชมนิทรรศการ หรือกิจการของโรงเรียน หรือเชิญมาฟังการบรรยายเรื่องราวที่น่าสนใจ เมื่อผู้ปกครองนักเรียนและประชาชน

ได้ชมนิทรรศการ หรือกิจกรรมของโรงเรียนก็จะเข้าใจ โรงเรียนดียิ่งขึ้น เพราะได้ชมผลงานของ บุตรหลานของตน หรือผลงานของ โรงเรียน ส่วนการมาฟังการบรรยายก็จะรู้จัก โรงเรียนดี ยิ่งขึ้น

9. จัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า แล้วเชิญผู้ปกครองนักเรียน และ ศิษย์เก่าเป็นสมาชิก มีการเชิญประชุม จัดกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น

สำหรับ วิทยุ โสต (2549 : 431 – 433) ได้เสนอสิ่งที่โรงเรียนน่าจะพิจารณา จัดทำเพื่อประชาสัมพันธ์โรงเรียน และเป็นการให้การศึกษาแก่นักเรียนด้วย คือ

1. การแข่งขันและการประกวด (Contest) เช่น การแข่งขันกีฬา การโต้วาที การ อภิปราย การประกวดทางศิลปะ และการแสดงงานฝีมือต่าง ๆ ของนักเรียน

2. งานสังคม (Social Affairs) การจัดงานเลี้ยงอาหารที่โรงเรียนใน โอกาสต่าง ๆ โดยเชิญผู้ปกครองและแขกผู้มีเกียรติมาร่วมด้วย

3. การแสดงละครและดนตรี (Entertainments)

4. การออกวารสารของนักเรียน (Student Publication)

5. สโมสรหรือชุมชนต่าง ๆ ของนักเรียน (Club and Socials) เช่น ชุมนุม

ภาษาไทย

6. สถานักเรียน (Student Council)

7. การประชุมนักเรียน (Assembly Program)

8. การทัศนอาจร (Sight – seeing Tours)

9. พิธีรับประกาศนียบัตร (Commencement Programs)

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2549 : 200 -204) ได้สรุปวิธีการและสื่อที่สำคัญ ที่ผู้บริหาร สามารถจะทำการประชาสัมพันธ์โรงเรียนไว้ ดังต่อไปนี้

1. จัดตั้งแผนกประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อดำเนินการประชาสัมพันธ์กิจการ ของ โรงเรียน

2. จัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า ชมรม หรือกลุ่มอาชีพต่าง ๆ

3. ดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนหรือกิจกรรมระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน เช่น การแสดงของนักเรียน การแข่งขันกีฬาภายใน วันสำคัญทางศาสนา หรือประเพณี ต่าง ๆ

4. จัดทำสิ่งพิมพ์และเอกสารต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่กิจกรรม ของโรงเรียนหรือจัดทำ แบบสำรวจความเห็นของประชาชน

5. อาศัยสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เพื่อการเผยแพร่กิจการของโรงเรียน

6. ใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษาต่าง ๆ เช่น เครื่องฉายสไลด์ในการเสนอข่าวเกี่ยวกับกิจการของโรงเรียน หรือเพื่ออำนวยความสะดวกแก่สมาคมหรือชมรมต่าง ๆ

7. ใช้ป้ายนิเทศ แผ่นโปสเตอร์ หรือแผ่นภาพต่าง ๆ

8. ผลการดำเนินการกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลดี ย่อมเป็นสิ่งหรือเครื่องมือให้ชุมชนเข้าใจและศรัทธาต่อโรงเรียนมากขึ้น การประชาสัมพันธ์โรงเรียน เป็นภารกิจที่จะช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดำเนินไปในหนทางที่ควรจะเป็น ซึ่งการประชาสัมพันธ์โรงเรียนเป็นกระบวนการสองทาง (Two – way Process) ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งงานการประชาสัมพันธ์โรงเรียนจะประสบความสำเร็จได้ก็โดยการช่วยเหลือกันของบุคลากรในโรงเรียนนั่นเอง และการประเมินผลการปฏิบัติงานว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ก็โดยการสังเกตการตอบสนองของชุมชนเป็นอันดับหลัก หากชุมชนตอบสนองกลับมาก็แสดงว่างานการประชาสัมพันธ์โรงเรียนประสบความสำเร็จ ซึ่งรูปแบบการประชาสัมพันธ์นั้นมีมากมายดังเช่น การจัดพิมพ์เอกสาร จัดทำป้ายนิเทศ การให้บุคลากรทั้งครู นักเรียนเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลของโรงเรียน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและชุมชน และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อนำข่าวสารของโรงเรียนไปเผยแพร่ต่อ เป็นต้น

2. การให้บริการชุมชน หมายถึง การบริการที่โรงเรียนให้กับชุมชนตามความสามารถที่โรงเรียนจะดำเนินการได้ ได้แก่ การให้บริการด้านข่าวสารข้อมูล วิชาการ อาชีพ การให้คำแนะนำ คำปรึกษาหารือ การให้บริการอาคารสถานที่หรือวัสดุครุภัณฑ์ การให้บริการด้านสวัสดิการเพื่อการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ที่พักผ่อนหย่อนใจ สนามกีฬา สหกรณ์ร้านค้า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร้านตัดผม ตู้ยาประจำหมู่บ้าน น้ำสะอาด เป็นต้น

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ และคณะ (2548 : 773 – 774) ได้กล่าวถึงการให้บริการแก่ชุมชนไว้ว่า นอกจากการจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ แล้ว โรงเรียนควรจัดบริการให้แก่ชุมชนเพื่อความสะดวกและการประหยัด มีโรงเรียนจำนวนไม่น้อยที่มีสภาพความพร้อมดีกว่าชุมชน เช่น มีบ่อน้ำน้ำประปา เครื่องขยายเสียง โต๊ะเก้าอี้ เครื่องใช้ต่าง ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้โรงเรียนควรพิจารณาให้บริการแก่ชุมชนอย่างทั่วถึง และควรกำหนดคกฏเกณฑ์ในการให้บริการไว้เพื่อให้สิ่งของที่บริการนั้นคงทนสามารถให้บริการได้ตลอดไป สิ่งที่โรงเรียนสามารถช่วยเหลือชุมชนและให้บริการแก่ชุมชน ได้แก่

1. ด้านอาคารสถานที่ หากชุมชนขอใช้อาคารบริเวณของโรงเรียนเพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ แล้ว โรงเรียนจะต้องอำนวยความสะดวกให้เป็นอย่างดี

2. ด้านเครื่องใช้ ได้แก่ เครื่องใช้ที่ยกเคลื่อนที่ได้ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ โต๊ะหมู่บูชา ถ้วยชาม เครื่องขยายเสียง ผ้า màn ผ้าปูโต๊ะ ฯลฯ ซึ่งชุมชนไม่มีไว้เป็นประจำเพื่อกิจการของชุมชนครอบครัวหรือหมู่บ้านอาจจะมาขอยืมใช้ โรงเรียนควรเอื้ออำนวยตามสมควร

3. ด้านความรู้ เป็นบริการที่พัฒนาคนให้มีความคิดและความรู้ ตลอดจนสติปัญญาอันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน โรงเรียนควรจัดรายการประเภทให้ความรู้แก่ประชาชน เช่น จัดบรรยายธรรมะ การปกครอง การเกษตร การเลี้ยงดูทารก หรือการอนามัย นอกจากนี้เกี่ยวกับวิชาชีพ โรงเรียนควรสนับสนุนอย่างเต็มที่และพร้อมที่จะเป็นแหล่งสาธิตทดลอง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

4. ด้านสวัสดิการ เป็นบริการที่โรงเรียนจัดขึ้นสำหรับแก้ปัญหาสนองความต้องการตลอดจนช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจแก่ชุมชน ได้แก่ การจัดสถานที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ สนามกีฬา สหกรณ์ร้านค้า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร้านตัดผม ตู้ยาประจำหมู่บ้าน บริการน้ำสะอาด และบริการโรงฝึกงานเพื่อซ่อมเครื่องมือการเกษตร โดยคิดค่าบริการในราคาถูกเป็นพิเศษ

5. ด้านบุคลากร ได้แก่ ครู นักเรียน และภารโรง บุคลากรเหล่านี้สามารถให้บริการและให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับชุมชนได้ทั้งในด้านแรงงาน ความคิด และด้านอื่น ๆ

หวน พิณรุพันธ์ (2548 : 105 – 108) ได้กล่าวถึงสิ่งที่โรงเรียนสามารถช่วยเหลือชุมชน และการให้บริการแก่ชุมชนไว้ดังนี้

1. โรงเรียนให้ความช่วยเหลือชุมชน สิ่งที่โรงเรียนจะให้ความช่วยเหลือชุมชน นอกเหนือจากการสอนในโรงเรียนแล้วยังมีมากมายหลายประการด้วยกัน ได้แก่

1.1 นำนักเรียนออกไปช่วยพัฒนาชุมชน เช่น ไปช่วยทำความสะอาดวัด ถนนหนทาง สร้างถนน หรือซ่อมถนนเข้าหมู่บ้าน ขุดบ่อน้ำ ขุดกระจายน้ำเข้าไปใช้ในการเกษตรและปลูกต้นไม้

1.2 โรงเรียนจัดให้มีการสอนหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพแก่ประชาชนในชุมชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้ปรับปรุงอาชีพของตนให้ดีขึ้น หรือได้ฝึกอาชีพใหม่ ๆ โดยโรงเรียนจัดให้ตามกำลังที่มีอยู่ เช่น ถ้าโรงเรียนมีครูอาจารย์ทางเกษตรอาจจะสอนหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับการตอนต้นไม้ การต่อกิ่ง การทาบกิ่ง การเพาะเห็ดฟาง และการตอน

ไก่ หรือถ้าโรงเรียนมีโรงฝึกงานทางช่าง มีครูอาจารย์ทางช่างด้วย ก็อาจจะสอนหรือฝึกอาชีพทางช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุ และช่างตัดเย็บเสื้อผ้า

1.3 โรงเรียนให้ความช่วยเหลือในด้านความรู้และเผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ แก่ชุมชนอาจจะทำได้ เช่น เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย การป้องกัน โรคภัยไข้เจ็บ โทษของยาฆ่าแมลง อันตรายจากการใช้ผงชูรส หรือการใช้สีย้อมผ้าผสมอาหารและผลเสียจาก การตัดต้นไม้ทำลายป่า

1.4 ทางโรงเรียนจัดให้มีการสำรวจความต้องการและความจำเป็นที่ชุมชนควรได้รับการพัฒนา เช่น ชุมชนต้องการน้ำมาใช้บริโภค หรือการเกษตร ต้องการโรงเรียน โรงพยาบาลและถนนหนทาง เมื่อสำรวจพบความต้องการและความจำเป็นที่ชุมชนควรได้รับการพัฒนาแล้ว จะได้หาทางพัฒนาต่อไป

1.5 ทางโรงเรียนร่วมกับหน่วยราชการอื่น เช่น สถานีอนามัยตำบล เพื่อสำรวจ อนามัยของชุมชน เช่น โรคภัยไข้เจ็บของประชาชน การหุงต้มอาหารรับประทานถูกสุขลักษณะหรือไม่ความสะอาดของบ้านเรือนเป็นบ่อเกิดของเชื้อโรคหรือไม่ ลักษณะของสิ่งแวดล้อมของประชาชนในชุมชนสะอาดหรือถูกสุขลักษณะหรือไม่ เพราะอาจจะแพร่เชื้อโรคได้ง่าย จากการสำรวจอนามัยของชุมชนจึงทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับอนามัยของชุมชนเพื่อทางโรงเรียนจะได้ร่วมมือกับหน่วยราชการในการบริการทางด้านสุขภาพและปรับปรุงอนามัยของประชาชนในชุมชนต่อไป

2. บริการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ของ โรงเรียนแก่ชุมชน การบริการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ของ โรงเรียนแก่ชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนได้อย่างดี ดังนั้นโรงเรียนควรบริการอาคารสถานที่ของ โรงเรียนแก่ชุมชน โดยบริการในสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนในการจัดงานต่าง ๆ เช่น ประชาชนอาจจะขอใช้หอประชุมจัดงานมงคลสมรส หรือจัดงานชุมนุมต่าง ๆ

2.2 เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้อาคารสถานที่เพื่อประชุม เช่น ผู้ใหญ่บ้านอาจขอใช้อาคารสถานที่เพื่อประชุมประชาชนในหมู่บ้าน

2.3 จัดบริการห้องสมุดแก่ประชาชนในชุมชน คือ ให้ประชาชนในชุมชนมาอ่าน หนังสือหรือยืมหนังสือในห้องสมุดได้

2.4 เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้สนามกีฬาของโรงเรียน ในการออกกำลังกายเล่นกีฬาต่าง ๆ การให้บริการในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยปกติมีการให้บริการอยู่

แล้วแต่ไม่ได้มีการ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้โดยทั่วกัน หากโรงเรียนได้มีการ ประชาสัมพันธ์ที่ดีการให้บริการ ของโรงเรียนก็สามารถดำเนินการอย่างได้ผล การให้บริการ ได้แก่ การให้บริการด้านสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ การให้บริการด้านความรู้ ข้อมูลข่าวสารทั้งทางวิชาการและวิชาชีพรวมทั้งความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ด้านแรงงานก็เป็นอีก เรื่องหนึ่งที่โรงเรียนสามารถให้บริการได้ แต่มีปัญหาอีกหลายประการที่โรงเรียนไม่สามารถ ให้บริการได้ เช่น ไม่มีงบประมาณที่จะจัดซื้อ หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ชำรุดเร็วจนเกินไป เป็นต้น

3. การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน คือ การร่วมกิจกรรมของชุมชน โดยเฉพาะใน กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของชุมชนเท่าที่โรงเรียนมีความสามารถ และอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ กิจกรรมในหน่วยงานที่โรงเรียนควรปฏิบัติมีหลายอย่าง คือ การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประเพณี ท้องถิ่น เช่น กิจกรรมทางศาสนา เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น หรือกิจกรรมบำเพ็ญ ประโยชน์ และร่วมงานอื่น ๆ ของท้องถิ่นหรือของบุคคลตามวาระอันควร

หวน พันธุพันธ์ (2548 : 109) ได้เสนอการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. การออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งส่งเสริมให้คณะครู ออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียนด้วย การที่ครูใหญ่หรือคณะครูออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง นักเรียนนั้น จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนมากยิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยให้เกิด การปรึกษาหารือกันในด้านต่าง ๆ เช่น เกี่ยวกับตัวนักเรียนว่าอยู่บ้านกับที่โรงเรียนมีพฤติกรรม เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

2. การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น ทางวัดจัดงานประจำปี จัด พิธีเวียนเทียน วันวิสาขบูชาทาง โรงเรียนก็พานักเรียนไปช่วยงานหรือร่วมพิธี นอกจากนี้ถ้า ประชาชนในชุมชนมี งานศพ งานอุปสมบท งานทำบุญ ครูใหญ่หรือ คณะครูก็ควรไปร่วมงาน ด้วย การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนนี้ จะทำให้ครูได้พบปะพูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ หลาย ฝ่ายอีกด้วย

ปรีชา คัมภีรปรกรณ์ และคณะ (2548 : 772 – 773) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่นำ โรงเรียนออกสู่ชุมชนไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

1. การจัดทัศนศึกษาภายในชุมชน จุดประสงค์เพื่อให้นักเรียน ได้รับ ประสบการณ์ตรง จากชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ได้คุ้นเคยกับท้องถิ่นของตน จะทำให้เกิดสำนึก ในเบื้องต้นว่าชุมชนของตนนั้นมีสิ่งใดที่ควรสนใจและนำศึกษาอยู่ไม่น้อย ในโอกาสเช่นนี้ โรงเรียนอาจจัดให้นักเรียนและประชาชนทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกันด้วยก็ได้

2. การจัดสัปดาห์แห่งการทำความสะอาด เป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนมากเพราะเป็นการช่วยพัฒนาความเป็นอยู่ของชุมชนเป็นอย่างดี โรงเรียนควรจะทำ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบความมุ่งหมายและวิธีการดำเนินการก่อนความร่วมมือของประชาชนก็จะตามมา

3. งานเกษตรชุมชน กิจกรรมนี้ส่งเสริมให้นักเรียนปลูกพืชผักสวนครัวที่บ้านของนักเรียนทุกคนและทุกครอบครัว โดยทางโรงเรียนอาจจะแจกพันธุ์ผักสวนครัว เช่น ตะไคร้ โหระพา พริก หรือมะเขือให้เด็กนักเรียน ต่อจากนั้น โรงเรียนจัดแบ่งครูให้รับผิดชอบ แต่ละหมู่บ้านไปตรวจให้คะแนนตามบ้านนักเรียนและถือโอกาสเยี่ยมเยียนประชาชนไปในตัว ด้วย โดยให้ครูออกไปเดือนละครั้ง ใช้เวลาในวันสุดสัปดาห์แทนการประชุมสวดมนต์ นอกจากนี้ โรงเรียนอาจแจกพันธุ์ไม้ชนิดอื่นที่นักเรียนเพาะชำไว้กับประชาชนอีกก็ได้ กิจกรรมนี้จะสามารถสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

4. การพัฒนาที่อยู่อาศัยในชุมชน ในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ งานบ้านในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดบ้านที่รับแขก ห้องนอน ห้องครัว เครื่องใช้ภายในบ้าน และการสุขาภิบาล แทนที่ครูจะทำการสอนที่โรงเรียน โดยให้เด็กอ่านจากตำราการสาธิต หรือ การแสดงบทบาทสมมติ โรงเรียนควรติดต่อกับประชาชนที่บ้านอยู่ใกล้โรงเรียน ขอนำนักเรียนไปฝึกงานที่บ้านซึ่งจะเป็นการรู้จักประสบการณ์ตรงเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนในการพัฒนาที่อยู่อาศัย และชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว ซึ่งจะ เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านไปในตัว ทั้งยังสามารถสร้างความ ประทับใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน

5. การเลี้ยงสัตว์ โรงเรียนที่มีความพร้อมที่จะฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักการ เลี้ยงสัตว์เล็ก ๆ ที่โรงเรียน เช่น เป็ด ไก่ ห่าน กระจ่าง ได้แล้ว โรงเรียนควรจะได้แจกพันธุ์สัตว์ ดังกล่าวให้นักเรียนนำไปเลี้ยงที่บ้านบ้างโดยการวางแผนใจที่เหมาะสม กิจกรรมนี้จะทำให้ ประชาชนมีส่วนร่วมโดยมีนักเรียนเป็นสื่อ นำไป และอาจจะกลายเป็นสิ่งที่เพิ่มพูนรายได้ให้แก่ ประชาชนอีกทางหนึ่ง นอกจากแจกพันธุ์สัตว์ไปแล้ว โรงเรียนควรติดตามผล โดยแบ่งเขตความ รับผิดชอบให้ครูเกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนอย่างน่าชื่นชม

6. การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ในชุมชนมีกิจกรรมหลายประเภท เช่น กิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นอยู่ของชุมชน ดังนั้นทั้ง ครู อาจารย์ นักเรียน ควรหาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้อย่างจริงจัง ทั้งนี้เพื่อให้ ชุมชนมองเห็นว่า โรงเรียนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน

การเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชนโรงเรียนสามารถเข้าร่วมได้ เช่น กิจกรรมการพัฒนาชุมชน การออกเยี่ยมเยียนชุมชน กิจกรรมที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น กิจกรรมทางศาสนา การเข้าร่วมเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ได้แก่ การเข้าร่วมเนื่องในวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันลอยกระทง การเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นหรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมของบุคคลในชุมชน โรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันผู้นำของชุมชน เป็นศูนย์รวมของชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนย่อมจะเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้เป็นอย่างดี

4. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน คือ การเปิดโอกาสเชิญชวนให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การเชิญประชาชนมาร่วมในกิจกรรมงานวันแม่ หรือ วันสำคัญอื่น ๆ ของโรงเรียน การเชิญบุคคลในท้องถิ่น ที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นวิทยากรในโรงเรียน และให้บุคคลในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียน โดยการช่วยเหลือ ด้านแรงงาน หรือ วัสดุอุปกรณ์

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ และคณะ (2548 : 770 – 772) ได้เสนอกิจกรรมนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียนไว้หลายลักษณะดังต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ โรงเรียนสามารถจัดได้ทั้งในรูปของการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ สายอาชีพ และกลุ่มสนใจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยขึ้นอยู่กับความพร้อมของโรงเรียน ความร่วมมือของผู้บริหารและความต้องการของประชาชน

2. การจัดนิทรรศการ เป็นการแสดงผลงานทางวิชาการของโรงเรียนให้ประชาชนทราบ ทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีกิจการเกี่ยวกับการเรียนการสอน และอาคารสถานที่ของโรงเรียนโดยทั่วไป กิจกรรมนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เห็นผลงานและความสามารถของครูอันจะก่อให้เกิดความศรัทธาต่อโรงเรียนด้วย

3. การจัดงานประจำปีของโรงเรียน เป็นการดึงประชาชนให้เข้ามามีกิจการและผลงานของโรงเรียน รวมทั้งการแสดงความสามารถของนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การละคร ฟ้อนรำ ดนตรี และการศึกษา

4. การจัดฝึกอบรมประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรมเยาวชน ลูกเสือชาวบ้าน ไทยอาสาป้องกันชาติ หรือยุวเกษตรกร โดยโรงเรียนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดฝึกอบรมขึ้นที่โรงเรียนเป็นการนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน และได้รับบริการที่โรงเรียนมีอยู่ เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยและมองเป็นคุณค่าของโรงเรียนจนกลายเป็นความผูกพันต่อกัน ต่อจากนั้นโรงเรียนก็จะมีพลังประชาชนคอยให้การสนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

5. การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมซึ่งโรงเรียนสามารถจัดได้ เช่น

5.1 การจัดงานวันขึ้นปีใหม่ โรงเรียนเป็นฝ่ายให้บริการด้านสถานที่ แสงเสียง เครื่องใช้ต่าง ๆ และเชิญชวนให้ประชาชนมาร่วมกิจกรรมโดยนำอาหารมารับประทานร่วมกันมี รายการสนุกสนานรื่นเริงตามที่เห็นสมควร และพยายามฟื้นฟูการเล่นของท้องถิ่นด้วย

5.2 การจัดงานวันสงกรานต์ นอกจากจัดสงกรานต์แล้ว ควรจัดสงกรานต์ให้คนชรา ภายในหมู่บ้าน มีการเล่นพื้นเมืองและการแข่งขันกีฬาต่าง ๆ

5.3 การจัดงานหล่อเทียนพรรษา นอกจากโรงเรียนจะเป็นศูนย์กลางในการจัดงาน รื่นเริงแล้ว ยังเป็นศูนย์กลางในการจัดงานบุญงานกุศลด้วย โดยริเริ่มชักชวนประชาชนให้ร่วมทำบุญหล่อเทียนพรรษา จัดตกแต่งเทียนและกระบวนแห่ไปตามวัดต่าง ๆ

5.4 การจัดงานเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา โรงเรียนสามารถเป็นผู้นำและ ชักชวนให้ประชาชนมาร่วมกันเวียนเทียนในตอนกลางคืน ต่อจากนั้นอาจจะจัดให้มีการบรรยายธรรมะฉายสไลด์ และภาพยนตร์เกี่ยวกับธรรมะ

5.5 การจัดงานวันลอยกระทง เป็นการฟื้นฟูประเพณีไทย โดยโรงเรียนอาจจะเป็นผู้ริเริ่มพร้อมทั้งให้บริการด้านสถานที่และความสะดวกด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน

6. การจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรมแก่นักเรียน โดยการเชิญชวนประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม พร้อมทั้งให้เกียรติยกย่องเพื่อให้เกิดความประทับใจกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น จนกลายเป็นความรู้สึกผูกพันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างแน่นแฟ้น ได้แก่

6.1 กิจกรรมวันไหว้ครู โรงเรียนควรนิมนต์พระสงฆ์ หรือเชิญผู้นำทางศาสนาและ พ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียนทุกคนมาร่วมพิธีด้วย

6.2 การจัดงานพ่อและวันแม่ เป็นกิจกรรมที่ให้เกียรติและความสำคัญแก่ประชาชน ผู้ปกครองนักเรียนเป็นอย่างมาก โดยการเชิญพ่อแม่ นักเรียนมาในงานดังกล่าว กิจกรรมนี้จะเสริมสร้างความรักความอบอุ่นให้เกิดขึ้นในครอบครัว และการที่โรงเรียนจัดกิจกรรมให้เกียรติยกย่องแก่ประชาชนเป็นผลให้ประชาชนเกิดความประทับใจและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี

7. การจัดงานแจกประกาศนียบัตรแก่นักเรียน โดยการเชิญผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมด้วย

8. เชิญประชาชนมาเป็นวิทยากรในโรงเรียน ประชาชนบางคนมีความรู้ความสามารถ ในสาขาวิชาต่าง ๆ โรงเรียนควรพิจารณาเชิญมาสอนนักเรียนเป็นการให้ความสำคัญและให้เกียรติแก่ประชาชน

หวน พิณรุฬห์ (2548 : 104 – 107) ได้กล่าวถึงการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. การเชิญผู้ปกครองนักเรียน หรือประชาชนในชุมชนมาโรงเรียน นับว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้เป็นอย่างดี ถ้าโรงเรียนสามารถเชิญผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนในชุมชนมาโรงเรียนได้ และในการเชิญนั้นอาจจะเชิญได้ในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

1.1 เชิญผู้ปกครองนักเรียนมาโรงเรียนเพื่อประชุมชี้แจงนโยบายของโรงเรียน ซึ่งอาจจะทำได้ในวันปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ก็เชิญผู้ปกครองนักเรียนด้วย หรือก่อนเปิดเรียนในปีการศึกษาใหม่ทุกปีก็ควรเชิญผู้ปกครองมาประชุมทุกปี เพื่อผู้ปกครองจะได้ทราบนโยบายของโรงเรียน เช่น นโยบายเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ จะเน้นให้เด็กคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็นผู้ปกครองก็ควรจะทราบและเข้าใจนโยบายของโรงเรียน

1.2 เชิญผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในชุมชนเพื่อปรึกษาหารือในการปรับปรุง โรงเรียน ซึ่งผู้ปกครองและประชาชนย่อมจะมีความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์หรือมีความคิดใหม่ ๆ ในการปรับปรุงโรงเรียนได้

1.3 เชิญประชาชนในชุมชนมาร่วมกันกับครูในโรงเรียนเพื่อปรึกษาหารือในการ ปรับปรุงชุมชน หรือแก้ปัญหาในชุมชน เช่น ทำคูระบายน้ำ ทำถนนเข้าหมู่บ้าน หรือแก้ปัญหา เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บของประชาชน

1.4 เชิญผู้ปกครองนักเรียนมาพบปะสังสรรค์กับครูใน โรงเรียนอาจจะรับประทานอาหารร่วมกันและพูดคุยปรึกษาหารือร่วมกันไปด้วย ย่อมจะสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยระหว่างครูกับผู้ปกครองยิ่งขึ้น ต่อไปจะร่วมกันปรึกษาหารือปรับปรุง โรงเรียน ปรับปรุงชุมชน หรือแก้ปัญหานักเรียนก็ย่อมจะทำได้สะดวก และสำเร็จลุล่วงได้

1.5 เชิญผู้ปกครองนักเรียนมาชมนิทรรศการผลงานของนักเรียน ย่อมจะทำให้ผู้ ปกครองภูมิใจในผลงานของบุตรหลานของตนด้วย ซึ่งผลงานของนักเรียนอาจจะเป็นผลงานในด้านวิชาการและพื้นฐานอาชีพ ศิลปศึกษา หรือวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้อาจจะเชิญผู้ปกครองนักเรียน มาเยี่ยมโรงเรียนและชมกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น ชมการ

ปฏิบัติงานของนักเรียนในวิชาเกษตรกรรม งานช่าง หรือแม้กระทั่งชมการเรียนการสอนในชั้นเรียนก็ย่อมทำได้

1.6 ทางโรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีระหว่างผู้ปกครอง นักเรียนหรือ ประชาชนกับครูและนักเรียน เช่น จัดแข่งขันกีฬา โดยเชิญผู้ปกครองนักเรียน และ ประชาชนมาร่วมแข่งขัน

1.7 เชิญแม่ของนักเรียน มาร่วมงานวันแม่ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เป็นการฝึกให้นักเรียน มีความกตัญญูต่อกตเวทิต่อแม่ของตน โดยเชิญแม่ของนักเรียนขึ้นไปนั่งบนเวทีแล้วให้นักเรียนขึ้นไปกราบแม่ของตน และชี้ให้นักเรียนเข้าใจถึงพระคุณของแม่ที่มีต่อลูกด้วย

2. โรงเรียนขอความช่วยเหลือหรือความร่วมมือจากชุมชน เมื่อโรงเรียนให้ความช่วยเหลือ ชุมชนแล้ว โรงเรียนก็ขอความช่วยเหลือจากชุมชนรวมทั้งการขอความร่วมมือจากชุมชนได้ คือ เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันนั่นเอง สิ่งที่โรงเรียนจะขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากชุมชนนั้น พอจะแยกได้ดังนี้

2.1 ขอความช่วยเหลือทางการเงินจากชุมชน ถ้าหากประชาชนในชุมชนมีฐานะ ทางการเงินดีพอสมควร เช่น พ่อค้า นายธนาคาร ก็คงจะขอความช่วยเหลือทางการเงินได้แต่ถ้าเป็นกรรมกรหาเช้ากินค่ำก็ไม่ควรไปรบกวนอย่างยิ่ง ดังนั้นเรื่องนี้จะต้องอยู่ที่ดุลยพินิจของทางโรงเรียนด้วย

2.2 ขอความช่วยเหลือทางด้านวัสดุ อุปกรณ์รวมทั้งอาหารการกินจากชุมชน ถ้าหาก ประชาชนในชุมชนมีอาชีพทางเกษตรกรรม อาจจะขอข้าวสารพืชผักผลไม้สำหรับทำอาหารให้ นักเรียนรับประทาน ส่วนประชาชนตามร้านค้าในตลาดอาจจะขอกระดาษสี เครื่องมือ เครื่องใช้ ต่าง ๆ เพื่อใช้ในโรงเรียน

2.3 ขอความร่วมมือในด้านแรงงานจากประชาชนในชุมชน ถ้าหากประชาชนไม่มี เงินหรือวัสดุอุปกรณ์จะช่วยเหลือโรงเรียนได้ ก็อาจจะช่วยซ่อมแซมอาคารเรียนได้ ช่วยสร้างรั้ว ช่วยทำอุปกรณ์การสอน ซึ่งถือว่าการช่วยเหลือทางด้านแรงงานนั่นเอง ดังนั้น การขอความช่วยเหลือ และขอความร่วมมือจากชุมชนนั้น มิใช่จะขอเงินหรือวัสดุอุปกรณ์เท่านั้น เพราะบางชุมชนปรากฏว่าประชาชนยากจน ถ้าหากประชาชนที่มีเวลาว่างบ้างก็อาจจะขอให้มาช่วยงานของโรงเรียนดังกล่าวแล้วข้างต้นได้

2.4 ขอความร่วมมือในด้านคำปรึกษาหารือหรือความคิดเห็นในการปรับปรุง โรงเรียนจากประชาชนในชุมชน ดังได้กล่าวในเรื่องการเชิญผู้ปกครองหรือประชาชน

มาประชุมที่ โรงเรียน เพื่อปรึกษาหารือในการปรับปรุงโรงเรียน ซึ่งถือว่าการขอความร่วมมือจากประชาชนด้วยเช่นกัน

3. การใช้ทรัพยากรในชุมชน ทรัพยากรในชุมชนที่จะนำมาใช้ในโรงเรียน หรือโรงเรียนจะใช้มีมากที่เดียว เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรประเภทสถาบันต่าง ๆ และทรัพยากรประเภทวัฒนธรรมพื้นบ้าน การจะใช้ทรัพยากรในชุมชนประเภทต่าง ๆ เหล่านี้จะทำได้ดังต่อไปนี้

3.1 นำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน เช่น ดิน หิน แร่ พืชพันธุ์ไม้ต่าง ๆ มาใช้ประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ใบไม้ เมล็ดพืช สีสจากพืช มาเรียนในวิชาศิลปะศึกษา หรือเมล็ดพืชมานับในวิชาเลขคณิต อันที่จริงทรัพยากรเหล่านี้หาได้ง่ายในชุมชน ถ้าหากทางโรงเรียนรู้จักนำมาใช้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทั้งไม่สิ้นเปลืองเงินทองอีกด้วย

3.2 เชิญบุคคลในชุมชนมาเป็นวิทยากรแก่นักเรียน เช่น นิมนต์พระสงฆ์ มาสอน คีลธรรม เชิญเกษตรอำเภอมาบรรยายหรือสาธิตเกี่ยวกับการเกษตร เชิญอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้านมาบรรยายเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย เชิญกำนันมาบรรยายเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือเชิญคนสูงอายุมาเล่าเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน อันที่จริงบุคคลในชุมชนมีความรู้ในแขนงต่าง ๆ มากมายถ้าทางโรงเรียนรู้จักเชิญมาเป็นวิทยากรในโรงเรียนก็จะ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งอีกทั้งยังกระชับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

3.3 นำนักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ตามสถาบันต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล ไปรษณีย์ พิพิธภัณฑ์ โรงงานอุตสาหกรรม วัด โบราณสถานและสวนสัตว์

3.4 ศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อให้นักเรียนรักท้องถิ่นของตนเองยิ่งขึ้น เช่น การศึกษาประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ตำบล ศึกษาศิลปะพื้นฐาน การละเล่นพื้นบ้าน และประเพณีของหมู่บ้าน ในการศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านนี้อาจจะพานักเรียนออกไปสอบถาม ชาวบ้านหรือไปดูการละเล่นพื้นบ้าน เช่น การจักสานเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ในการนี้จะช่วยให้ให้นักเรียนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้าน จะได้ช่วยกันรักษาไว้ ทั้งยังทำให้ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแนบแน่นยิ่งขึ้นด้วย

การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชนได้เข้ามาร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการขอความร่วมมือไปจากโรงเรียนเองหรือประชาชนเข้ามาร่วมโดยสมัครใจก็ตามแต่ทั้งนี้แหละทั้งนี้แหละทั้งนี้ต้องระวังการขอ

ความช่วยเหลือจากชุมชนว่าจะขอความช่วยเหลือในเรื่องอะไรจึงจะเหมาะสม ในส่วนนี้เป็นหน้าที่ของครู และผู้บริหารที่ต้องพิจารณาให้รอบคอบเพื่อไม่ให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชุมชน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อมาถึงโรงเรียน ได้การให้ชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งทางด้านวิทยากร แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่หรือคำแนะนำ การให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้จัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ วันสำคัญต่าง ๆ งานประเพณี ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว โรงเรียนได้วางแผนหรือโครงการในการขอรับความช่วยเหลือล่วงหน้าและเมื่อได้รับการสนับสนุนควรจัดกิจกรรมยกย่องให้เกียรติ ออกเกียรติบัตรหรือรายงานผู้บังคับบัญชาชั้นสูง เพื่อออกเกียรติบัตรหรือเครื่องหมายตอบแทนตามระเบียบทางราชการต่อไป

5. การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น หมายถึง

การดำเนินงานหรือกิจกรรมของโรงเรียน ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์อันดี เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดงานประจำปีการจัดงานวันปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง หล่อเทียนจำพรรษา วันไหว้ครู วันพ่อ วันแม่ วันแจกประกาศนียบัตร ทักษะศึกษาชุมชน การพัฒนาชุมชน การแข่งขันกีฬา เป็นต้น

ปรีชา คัมภีรปรภรณ์ และคณะ (2548 : 736 – 768) ได้กล่าวไว้ว่า โรงเรียนประถมศึกษาต้องตั้งอยู่ในชุมชนจึงจะต้องมีความสัมพันธ์กับสมาชิกของชุมชน ซึ่งสามารถจำแนกกลุ่มของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับ โรงเรียน ได้ คือ

1. กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน เป็นกลุ่มที่จะต้องมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับโรงเรียน มากที่สุด ในฐานะที่เป็นผู้รับ “บริการ” จากโรงเรียนกลุ่มนี้ จะมีจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น และเป็นกลุ่มที่มีผลได้ผลเสียจากการดำเนินงานของโรงเรียน โดยตรง ความสัมพันธ์กับทาง โรงเรียนส่วนใหญ่จะเป็นไปโดยผ่านทางนักเรียน และสมาคมผู้ปกครองและครู

2. กลุ่มผู้นำของชุมชน กลุ่มนี้สามารถแยกออกได้เป็นหลายกลุ่มย่อย และแต่ละกลุ่มย่อยต่างมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนแตกต่างกันออกไป จึงทำให้กลุ่มนี้โดยส่วนรวมมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนแทบทุกด้าน

3. กลุ่มศิษย์เก่า เป็นกลุ่มที่เกิดจากผลิตผลของโรงเรียน รูปแบบของความสัมพันธ้อาจจะเป็นรูปแบบของสมาคมศิษย์เก่า หรือกลุ่มผู้นำกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็ได้

4. กลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ประถมศึกษา ในระดับชุมชนมีหลายหน่วยงาน เช่น สภาตำบล เกษตรตำบล

สำหรับกลุ่มผู้นำชุมชนสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มย่อยได้หลายกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีระดับและรูปแบบของความสัมพันธ์กับ โรงเรียนแตกต่างกันออกไป เช่น

1. วัด หรือกลุ่มทางศาสนา

2. กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มนักธุรกิจจะเกี่ยวข้องกับ โรงเรียนในหลายบทบาท ทั้งในด้านผู้รับและผู้ให้ กล่าวคือ โรงเรียนอาจเป็นลูกค้าของนักธุรกิจ ในด้านการจัดซื้อวัสดุ สิ่งของ บริการของธนาคาร ในขณะที่เดียวกัน โรงเรียนอาจจะต้องขอความช่วยเหลือด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ หรือวิทยากรจากกลุ่มนี้ได้

3. กลุ่มผู้มีอิทธิพล ซึ่งหมายรวมถึงผู้มีอิทธิพลด้านความคิดและการดำเนินงานของ สมาชิกในชุมชน ได้แก่ผู้มีความรู้สูง ผู้อาวุโสหรือผู้มีฐานะดี กลุ่มจะเกี่ยวข้องกับ ในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งของโรงเรียนและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมเกี่ยวกับงานประเพณี ของชุมชน

นอกจากกลุ่มผู้นำที่กล่าวมาแล้ว ยังมีกลุ่มย่อย ๆ อื่น ๆ อีก เช่น กลุ่มอาชีพ อันได้แก่ กลุ่มเกษตรกร พ่อค้า ข้าราชการ และกลุ่มนักการเมือง การดำเนินงานของโรงเรียนให้ก้าวหน้าขึ้นต้องมีการประสานระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ซึ่งการร่วมเป็นไป ได้หลายรูปแบบ และหลายระดับ สำหรับกลุ่มผู้นำชุมชนอาจจะมีรูปแบบ ในกรณีมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนได้หลายประการ เช่น

1. การให้ข้อมูล ในบทบาทประการนี้ กลุ่มผู้นำจะเป็นแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนต้องการ เช่น ปัญหาและความต้องการของชุมชน แหล่งทรัพยากร สภาพเศรษฐกิจของชุมชน เจตคติของชุมชนต่อการศึกษา โรงเรียนได้มาโดยการสอบถาม

2. การให้คำปรึกษา ในการกำหนดแนวนโยบายหรือการดำเนินงานของโรงเรียนในบางครั้งจำเป็นจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถเฉพาะด้านของบุคคลที่อยู่ภายนอกโรงเรียน โดยการไปขอความเห็นจากกลุ่มผู้นำเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน

3. เป็นแหล่งทรัพยากร ในการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษานั้น ถ้าหาก โรงเรียนจะยึดถือเองประมาณของทางราชการแต่เพียงอย่างเดียวก็สามารถทำได้ แต่ยังมีกิจกรรมบางอย่างที่หากสามารถทำได้แล้ว โรงเรียนพัฒนาไปได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เร็วขึ้นกว่าการอาศัยงบประมาณของทางราชการแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ผู้บริหารต้องอาศัยกลุ่มผู้นำของชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรทางการบริหารโรงเรียน

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ผู้นำชุมชนมีอยู่หลายกลุ่ม ดังนั้นรูปแบบของความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนาโรงเรียนจึงมีหลายรูปแบบ ตัวอย่าง เช่น

1. การร่วมมือในรูปคณะกรรมการ รูปแบบนี้อาจจะเป็นรูปแบบ
กรรมการที่ถาวร เช่น เป็นคณะกรรมการจัดงานวันสัมพันธ์ชุมชน โรงเรียน รูปแบบของความ
ร่วมมือในรูปคณะกรรมการนี้ โรงเรียนจะได้รับผลประโยชน์ค่อนข้างมากในด้านของข้อมูล
แนวความคิดและแนวทางการ ปฏิบัติงาน

2. การร่วมมือในรูปแบบขององค์การ การร่วมมือในรูปแบบนี้เป็นการที่
ผู้นำชุมชนได้ รวมกลุ่มกันแล้วให้ความช่วยเหลือ เช่น กลุ่มนายธนาคาร สมาคมพ่อค้า หรือ
มูลนิธิ ความร่วมมือ ช่วยเหลือจากรูปแบบนี้มักจะเป็นวัสดุ ครุภัณฑ์ หรือการเงิน

3. การร่วมมือในรูปแบบของบุคคล เป็นการให้ความร่วมมือช่วยเหลือ
จากบุคคลถึง โรงเรียน โดยตรง

การดำเนินงานทุกอย่างมักจะมีปัญหาและอุปสรรคอยู่ด้วยเสมอ ในการขอความ
ร่วมมือจากกลุ่มผู้นำชุมชนเพื่อการพัฒนาโรงเรียนก็เหมือนการดำเนินงานอื่น ๆ คือ มีปัญหาอยู่
หลายประการ เช่น

1. โรงเรียนไม่มีข้อมูลรายละเอียด ในการขอความร่วมมือจากชุมชนใน
บางครั้ง บาง โรงเรียนไม่ได้แจ้งข้อมูลรายละเอียดแก่ชุมชน จึงทำให้การขอความร่วมมือไม่ได้
รับผลเท่าที่ควร

2. โรงเรียนขอความร่วมมือบ่อยครั้งเกินไป

3. โรงเรียนขาดการรายงานให้ชุมชนทราบ

4. โรงเรียนขาดความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับสภาพชุมชน

5. ปัญหาเรื่องการขัดแย้งส่วนบุคคล

นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้วอาจจะมีปัญหาอื่น ๆ อีก เช่น ปัญหาเรื่องการ
ขัดแย้งกัน ทางผลประโยชน์ ปัญหาทางความคิดทางการเมือง วิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้อาจจะมี
หลายวิธีแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมและบุคลิกภาพของผู้บริหาร โรงเรียน เมื่อเกิด
ปัญหาใดขึ้นแล้ว ผู้บริหารจะต้องยอมรับ วิเคราะห์หาสาเหตุและลงมือหาทางแก้ปัญหาให้ถูก
จุดทันที ก็จะสามารถจะแก้ปัญหาได้

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่นในชุมชนนั้นนอกจาก
จะมี โรงเรียน วัดหรือศาสนสถานตั้งอยู่แล้วยังมีหน่วยงานอื่น เช่น เกษตร สาธารณสุข พัฒนา
ชุมชน ไปรษณีย์ ไฟฟ้า ประปา ธนาคาร สภาตำบล และสมาคมต่าง ๆ ได้เข้ามาให้บริการแก่
ประชาชนบางหน่วยงานก็จัดตั้งเป็นสำนักงานถาวรมีเจ้าหน้าที่ประจำ บางหน่วยงานก็ส่ง
เจ้าหน้าที่เข้ามาให้บริการเป็นครั้งคราว จำนวนหน่วยงานจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดและ

จำนวนประชากรของ ชุมชน การสร้างความสัมพันธ์เป็นสิ่งที่ควรกระทำเป็นอย่างยิ่งทั้งนี้เพื่อเป็นการประสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการดึงหน่วยงานอื่นให้เข้ามามีบทบาทสนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนและประชาชนการสร้างความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจทำได้ในลักษณะดังต่อไปนี้

1. การสร้างความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่น

2. การให้บริการด้านอาคารสถานที่ เมื่อมีหน่วยงานอื่นมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัย อาคารสถานที่ของโรงเรียนเพื่อกิจกรรมบางอย่าง เช่น สาธารณสุข เกษตร พัฒนา ชุมชน หรือฝ่ายปกครอง โรงเรียนก็ควรอำนวยความสะดวกและบริการในเรื่องต่าง ๆ ในฐานะเจ้าของสถานที่เป็นอย่างดีด้วย

3. การดึงหน่วยงานอื่นเข้าสู่โรงเรียน ในกรณีที่โรงเรียนมีห้องเรียนว่างอยู่อาจจะให้หน่วยงานอื่นยืมใช้เป็นสำนักงานชั่วคราว เช่น จัดตั้งเป็นหน่วยบริการอนามัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์เยาวชน ที่ทำการเกษตรตำบล ยุวเกษตรกร หรือสภาตำบล นอกจากจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันแล้ว โรงเรียนจะได้รับประโยชน์เป็นอย่างมากจากบริการด้านต่าง ๆ ของ หน่วยงานดังกล่าว รวมทั้งความร่วมมือในด้านบุคลากรและสิ่งที่สำคัญยิ่งคือ ประชาชนได้รับความสะดวกที่จะใช้บริการของหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนได้เข้ามาใกล้ชิดกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

4. การประสานงานให้หน่วยงานอื่นมาจัดกิจกรรมหรือให้บริการในโรงเรียนแก่นักเรียนและประชาชน เช่น สาธารณสุข มาให้บริการตรวจสุขภาพ ปลูกฝี ฉีดวัคซีน การบริบาลทารก หรือสาธิตในโรงเรียน ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ ขยายพันธุ์พืช หรือทำปุ๋ยหมัก พัฒนาการมาจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มออมทรัพย์หรือกลุ่มแม่บ้าน ธนาคาร ส่งเจ้าหน้าที่มารับฝากเงินจากนักเรียนและประชาชนเป็นประจำทุกเดือน

5. ร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้นและขอเชิญมา เช่น ร่วมแสดง นิทรรศการจัดการแสดงละคร ฟ้อนรำ คนตรี กีฬาไปร่วมด้วย เมื่อโรงเรียนจัดกิจกรรมขึ้นบ้าง หน่วยงานอื่นก็จะมาร่วมกิจกรรมกับ โรงเรียนเช่นกัน

6. ช่วยสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานอื่น โดยอาศัยนักเรียน เช่น ช่วยส่งจดหมายให้กับประชาชนในชุมชนซึ่งอยู่นอกเขตการจ่ายของ ไปรษณีย์ ช่วยส่งข่าวสาร หนังสือของหน่วยงานอื่นให้กับประชาชน ให้นักเรียนชักชวนผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น แม้กระทั่งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สภาจังหวัดหรือสภาเทศบาลก็ตาม หากโรงเรียนจะช่วยรณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งให้มากขึ้น

ก็ย่อมจะทำได้โดยให้นักเรียนชักชวนผู้ปกครอง ญาติ คนที่รู้จัก ไปลงคะแนนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การช่วยสนับสนุนให้หน่วยงานอื่นสามารถปฏิบัติงานได้สะดวกนั้น จะทำให้หน่วยงานต่าง ๆ มองเห็นคุณค่าของโรงเรียนมากขึ้น

การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นนั้น เป็นการส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็น การให้ผู้ปกครอง นักเรียน บุคคลในชุมชนหรือองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้มีความรู้สึกรู้ว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับเขา การให้คำปรึกษาต่าง ๆ กับชุมชนและองค์กรต่าง ๆ หรือการให้บุคลากรของโรงเรียนเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

4. บริบทโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด

พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 ในมาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ ให้ความหมาย “โรงเรียน” ว่า สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในระบบหรือโรงเรียนนอกระบบ ที่มีชื่อเป็นสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนตามกฎหมายว่า ด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ทั้งนี้เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยที่กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดหลักการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหาร เพื่อทำหน้าที่บริหารและจัดการศึกษา โรงเรียนเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ นอกจากนี้ เพื่อให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรัฐพร้อมให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน และสิทธิประโยชน์อื่น รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการให้แก่สถานศึกษาของเอกชน ในบทเฉพาะกาล มาตรา 166 ในระหว่างที่มีได้ออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นำกฎกระทรวง ระเบียบและประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัติ

โรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 มาใช้บังคับโดยอนุโลม เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติฉบับนี้ (พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน, 2550: 68-69) การจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนในปัจจุบันอยู่ในความดูแลกำกับติดตามการประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับของรัฐ และในโรงเรียนเอกชนสามารถจัดการศึกษาถึงระดับปริญญาตรี ดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและจัดการที่เป็นของตนเองมีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เน้นย้ำถึงการให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาของเอกชน ดังเช่นบทบัญญัติที่ว่า “มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ”

เจตนารมณ์ดังกล่าวได้รับการนำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เช่น หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 12 ที่ให้เอกชนมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดในกฎกระทรวง มาตรา 14 ที่ให้รัฐให้เงินอุดหนุนสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด หรือหมวด 5 ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน มาตรา 45 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 7 ซึ่งบัญญัติว่า “การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐของเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน โดยให้รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย”

นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนของรัฐ โดยรัฐให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุนด้านการลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์อื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาและสถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้ (มาตรา 46) ทั้งนี้ให้รัฐกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา (มาตรา 45 วรรคหนึ่ง) โดยให้เอกชนมีความเป็นอิสระในการบริหารและการจัดการศึกษา แต่มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ (มาตรา 43) และให้สถานศึกษาเอกชนเป็นนิติบุคคลบริหารงานโดยคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง องค์กรชุมชน ครูศิษย์เก่าและผู้ทรงคุณวุฒิ

แนวคิดการบริหารจัดการของโรงเรียนเอกชน

แนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2542 : 6-12) ได้กำหนดเกณฑ์และตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนไว้ 7 ปัจจัย ดังนี้

ปัจจัยที่ 1 ประสิทธิภาพและเป้าหมายของโรงเรียน

ในการจัดการศึกษาเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่พึงประสงค์นั้น โรงเรียนจะต้องมีปรัชญาและเป้าหมายเป็นของตนเอง เพื่อจะได้ทำหน้าที่เป็นเสมือนกรอบช่วยควบคุมการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยกำหนดไว้ 1 เกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์ที่ 1 ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน เหมาะสมและใช้เป็นเครื่องชี้นำการดำเนินงานของโรงเรียนได้ ประกอบด้วย 4 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) ปรัชญามีสาระสำคัญที่สอดคล้องกับปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติ สนองความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่องและมุ่งเน้นการสร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียน 2) เป้าหมายมุ่งเน้นผลถาวรที่แท้จริงที่จะให้เกิดแก่ผู้เรียนอย่างรอบด้าน สมดุลรวมทั้งเน้นประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของการจัดการศึกษาแต่ละระดับ หลักสูตร ประเภทวิชาและสาขาวิชา 3) มีแนวดำเนินงานหรือแผนที่รองรับปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน และ 4) บุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เข้าใจปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนตรงกัน

ปัจจัยที่ 2 หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานของโรงเรียนไปสู่จุดหมายที่ต้องการ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยกำหนดไว้ 3 เกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์ที่ 1 ศึกษาและพัฒนาหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ท้องถิ่นและผู้เรียน ประกอบด้วย 3 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) มีการวิเคราะห์หลักสูตรและวางแผนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชน โรงเรียนและผู้เรียน 2) มีการเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร และ 3) มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรที่สร้างหรือปรับปรุงและนำผลการประเมินไปใช้

เกณฑ์ที่ 2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 4 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) มีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม 2) มีการใช้เทคนิคการสอนอย่างหลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3) มีการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพียงพอและปลอดภัย และ 4) มีการนิเทศการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

เกณฑ์ที่ 3 ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ถูกต้องตามระเบียบหลักการวัดและประเมินผล ประกอบด้วย 3 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) มีเอกสารหลักฐานการวัดและประเมินผลที่ถูกต้องครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน 2) มีการประเมินผลในสภาพจริงของผู้เรียน เพื่อให้เห็น

ความก้าวหน้า พัฒนาการของผู้เรียน และ 3) มีการวัดผลประเมินผลเป็นระยะ ๆ และนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยที่ 3 บุคลากร

บุคลากรของโรงเรียน ซึ่งรวมทั้งผู้ทำหน้าที่สอนและไม่เกี่ยวข้องกับการสอนแต่สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนให้เกิดขึ้นและดำเนินไปได้ นับเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่จะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายอย่างมี

ประสิทธิภาพโดยได้กำหนดไว้ 3 เกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์ที่ 1 ผู้บริหารเป็นผู้นำระดับมืออาชีพ ประกอบด้วย 2 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์และความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จในการทำงาน 2) ปฏิบัติตนและปฏิบัติงานเป็นแบบอย่างที่ดี

เกณฑ์ที่ 2 ครูผู้สอนทุกคนมีความรู้ ความสามารถและคุณภาพเหมาะสมกับอาชีพครู ประกอบด้วย 3 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) มีวุฒิ ความรู้ ความสามารถ สอดคล้องและเพียงพอกับสาขาวิชาที่สอน 2) ปฏิบัติตนสอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู และ 3) มีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาตนเองสู่เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู

เกณฑ์ที่ 3 บุคลากรสนับสนุนทุกคนมีความรู้ความสามารถและปฏิบัติงานเต็มศักยภาพประกอบด้วย 2 ตัวชี้คุณภาพ 1) มีความรู้ ความสามารถ สอดคล้องกับงานที่ได้รับมอบหมาย และ 2) มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จในการทำงานเพื่อองค์กร (โรงเรียน)

ปัจจัยที่ 4 ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน ทรัพยากรเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้โรงเรียนดำเนินงานสำเร็จลุล่วงตามจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยได้กำหนดไว้ 4 เกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์ที่ 1 จัดอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องประกอบ สถานที่ฝึกปฏิบัติและสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับสภาพการใช้งาน ประกอบด้วย 4 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) มีความมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย และมีการดูแล บำรุงรักษาอย่างเหมาะสม 2) มีห้องสมุด มุมหนังสือ ศูนย์วิชาการพร้อมเอกสารและตำราเหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ 3) มีอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ เหมาะสม และ 4) จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนและให้เป็นแหล่งการเรียนรู้

เกณฑ์ที่ 2 จัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์และนวัตกรรมที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย 2 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) มีระบบการจัดหาและบำรุงรักษาที่มีประสิทธิภาพ และ 2) มีการบริการและส่งเสริมการใช้อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ

เกณฑ์ที่ 3 จัดระบบการเงินที่ก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
2) มีการใช้เงินตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) มีการตรวจสอบและรายงานด้านการเงิน
อย่างเป็นระบบ

เกณฑ์ที่ 4 จัดระบบข้อมูล เครือข่ายการเรียนรู้ของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการ
สอนประกอบด้วย 3 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) มีการจัดทำและพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการ
วางแผนและพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) มีการให้บริการข้อมูลและสารสนเทศอย่างทั่วถึงและทันต่อ
ความต้องการ และ 3) มีการสร้างความสัมพันธ์และได้รับความร่วมมือจากองค์กรภายนอก เช่น
บ้าน สมาคม ชุมชนสถานประกอบการ หน่วยงานของรัฐ เป็นต้น

ปัจจัยที่ 5 การจัดการบริหาร

การบริหารเป็นการดำเนินงานของบุคคลเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิก
ของสังคมให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยได้กำหนดไว้ 3 เกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์ที่ 1 มีระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัย ประกอบด้วย 5 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่

1) มีโครงสร้างการบริหารชัดเจนเหมาะสมกับขนาดและระดับการศึกษาของ
โรงเรียน 2) มีคู่มือแนวปฏิบัติงานสำหรับบุคลากรครบถ้วนทุกฝ่าย 3) มีธรรมเนียมโรงเรียน แผน
ปรับปรุงโรงเรียนอย่างเหมาะสม 4) มีนวัตกรรม เทคโนโลยี และระบบข้อมูล สารสนเทศเพื่อ
การบริหารจัดการที่เหมาะสม และ 5) มีการพัฒนาบุคลากรอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

เกณฑ์ที่ 2 สร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นประชาธิปไตย ประกอบด้วย 2 ตัวชี้
คุณภาพ ได้แก่ 1) มีการทำงานเป็นทีมเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติงาน
อย่างเต็มศักยภาพ และ 2) เปิดโอกาสให้ผู้มีความสามารถเป็นผู้นำ โดยสามารถผลักดันเปลี่ยนการ
เป็นผู้นำผู้ตามที่ดีได้

เกณฑ์ที่ 3 มีระบบการกำกับตรวจสอบ และรายงานคุณภาพภายในที่เหมาะสม
ประกอบด้วย 3 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) มีการกำหนดขอบข่ายสาระการกำกับตรวจสอบและ
รายงานที่ครอบคลุมเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาของ โรงเรียนชัดเจน เน้นการประเมิน
ประสิทธิภาพประสิทธิผลและความคุ้มค่า (ความคุ้มค่า หมายถึง กลุ่มเป้าหมายได้รับประโยชน์
เต็มและตรงกลุ่มเป้าหมายทุกระดับ) 2) บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจและดำเนินการ
ตามระบบได้ และ 3) มีการเสนอรายงานการตรวจสอบคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยที่ 6 กิจกรรมนักเรียน นักศึกษา

งานกิจกรรมนักเรียน เป็นการจัดมวลงประสพการณที่ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถ
สร้าง

คุณลักษณะและคุณสมบัติสำหรับคุณภาพชีวิต เป็นทั้งกิจกรรมที่เสริมสร้างความถนัด ความสนใจพิเศษของผู้เรียน และเกี่ยวข้องกับหลักสูตรและเพิ่มเติมจากหลักสูตร กิจกรรมนักเรียนเป็นบริการที่โรงเรียนจัดบนพื้นฐานของวิชาการ และความต้องการของผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยใช้กำหนดไว้ 3 เกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์ที่ 1 จัดบริการและสวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้เรียนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้งร่างกายและจิตใจให้เหมาะสมกับวัย ประกอบด้วย 5 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) มีการจัด บริการ โภชนาการและสุขภาพที่ถูกต้องเหมาะสมและเพียงพอ 2) มีการจัดสันนาการและบริการตรวจสุขภาพอย่างทั่วถึง 3) มีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและชุมชน 4) มีการจัดสวัสดิการ ความช่วยเหลือที่เอื้ออำนวยให้นักเรียนที่มีความจำเป็น ได้มีโอกาสได้เรียนอย่างเต็มที่และ 5) มีการจัดบริการแนะแนวทุกด้านอย่างทั่วถึงและเป็นระบบ

เกณฑ์ที่ 2 ดำเนินงานปกครองนักเรียนเป็นระบบ ประกอบด้วย 3 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ มีการกำหนดกฎ ระเบียบ แนวปฏิบัติสำหรับนักเรียนอย่างชัดเจนและมีผู้รับผิดชอบโดยตรง 2) มีการดูแล ติดตามความประพฤตินักเรียนอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง และ 3) มีการใช้ข้อมูลด้านความประพฤติของนักเรียนมาพัฒนางานปกครอง

เกณฑ์ที่ 3 จัดกิจกรรมนักเรียนที่มุ่งเน้นส่งเสริมด้านทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจและเหมาะสมกับวัย ประกอบด้วย 2 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) มีการเปิด โอกาสให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมตามความสมัครใจ และ 2) มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยที่ 7 สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน

สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนจะเป็นเครื่องวัดและตัดสินความสำเร็จของการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นอย่างดี โดยได้กำหนดไว้ 3 เกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์ที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในขั้นสุดท้ายของผู้เรียนที่จบหลักสูตรอยู่ในระดับสูงระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 2 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) ร้อยละ 70 ของผู้จบหลักสูตรมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มประสบการณ์สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานระดับกลุ่มโรงเรียนระดับเขตหรือระดับประเทศ และ 2) ร้อยละ 70 ของผู้จบหลักสูตรผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ร้อยละ 80 และมีระดับผลการเรียนไม่ต่ำกว่า 2 ทุกกลุ่มประสบการณ์ ระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 2 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) ร้อยละ 70 ของผู้จบหลักสูตรแต่ละระดับมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับเขต หรือระดับประเทศ และ 2) ร้อยละ 50 ของผู้จบหลักสูตรแต่ละระดับได้คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.5

เกณฑ์ที่ 2 ความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียนเต็มตามศักยภาพของตน ประกอบด้วย 2 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) ผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถทางการเรียนที่แสดงออกโดยเฉลี่ยสูงขึ้น เป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด และ 2) มีผลงานที่แสดงความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคน กลุ่ม

เกณฑ์ที่ 3 ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อผู้เรียน และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ประกอบด้วย 5 ตัวชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) ผู้เรียนมีความสนใจ มุ่งมั่น อุทิศเวลาและกระตือรือร้นต่อการเรียนและพัฒนาผลการเรียนการสอนของตน สามารถแสวงหาและพัฒนาความรู้ได้ด้วยตนเอง 2) ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีทักษะและจรรยาบรรณในสาขาวิชาชีพที่เรียน 3) ผู้เรียนมีความประพฤติดี มีวินัย สุภาพ อ่อนน้อม เห็นความสำคัญของการรักษาสภาพแวดล้อม 4) ผู้เรียนมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อเพื่อน ๆ ครูและบุคลากรอื่นในโรงเรียน และ 5) ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ได้เหมาะสมกับวัย

โดยสรุป การศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากรวัฒนธรรม และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย โรงเรียนเอกชนเป็นองค์กรทางสังคมองค์กรหนึ่งที่มีภาระหน้าที่ให้บริการทางการศึกษาอยู่ภายใต้การดูแลกำกับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ได้รับการพัฒนา และรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโดยเข้าสู่ระบบของการประกันคุณภาพการศึกษาเช่นเดียวกับ โรงเรียนรัฐบาล ซึ่งมีมาตรการที่จะส่งเสริมผลักดันให้แต่ละสถานศึกษาพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างมีมาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานกลาง ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นให้โรงเรียนเอกชนมุ่งมั่นพัฒนา เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของตนเองสู่ความเป็นเลิศ และสร้างความมั่นใจ เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนการกุศลใน จังหวัด ร้อยเอ็ด

โรงเรียนการกุศลใน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้วางกรอบงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ ดังนี้

1. การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 1.1 การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน
 - 1.2 การทำแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน

2.1 การกำหนดอุดมการณ์ของ โรงเรียน เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมลักษณะนิสัย และ
 ความประพฤติ

2.2 การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติทางด้านวิชาการ

2.3 การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติทางด้านจริยธรรมและคุณธรรม

2.4 การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติด้านกีฬา

2.5 การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียนด้านอื่น ๆ

3. การให้บริการชุมชน

3.1 การให้บริการข่าวสาร

3.2 การให้บริการด้านส่งเสริมสุขภาพอนามัย

3.3 การให้บริการด้านส่งเสริมอาชีพ

3.4 การให้บริการด้านนันทนาการ

3.5 การให้บริการด้านอาคารสถานที่และวัสดุครุภัณฑ์

3.6 การให้บริการด้านวิชาการ

4. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

4.1 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน

4.2 การให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน

5. การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน

5.1 การจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนโรงเรียน

5.2 การสนับสนุนด้านวิชาการ

5.3 การสนับสนุนด้านทรัพย์สิน

5.4 การสนับสนุนด้านบริการ

6. การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็น
 ภารกิจสำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียน งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 มีขอบข่ายครอบคลุมถึงงานการส่งเสริมและประสานงานการศึกษาในระบบ นอกระบบและ
 ตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน การ
 ประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล
 ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา งานประสานราชการกับเขตพื้นที่
 การศึกษาและหน่วยงานอื่นในการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ผู้บริหารมีบทบาท และหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานและส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชุมชนต่อโรงเรียน โดยดำเนินการตลอดระยะเวลาทั้งในและนอกโรงเรียน การบริหารงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชน มีความเข้าใจที่ดีต่อโรงเรียนอันจะทำให้โรงเรียนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน ความร่วมมือและความช่วยเหลือจากชุมชน ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้โรงเรียนดำเนินการด้านต่าง ๆ ไปด้วยดี

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าในส่วนที่เกี่ยวข้องและได้นำมาประกอบการวิจัย ดังนี้

กึ่งกาญจน์ ชมอินทร์ (2549 : 76-77) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เว้นแต่การทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและการกำกับติดตามผลการใช้งบประมาณ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และการกำหนดวิธีการและการวางแผนงบประมาณประจำปี การจัดหาทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับน้อย การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงานทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนไม่แตกต่างกัน

รมย์รินทร์ ตันดิทธิพล (2549 : 99) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหา แนวทางพัฒนาการบริหารงาน/ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) โรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเมืองชลบุรีที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลมีปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง 2) โรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเมืองชลบุรี ที่ตั้งอยู่

ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลมีแนวทางการการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ การวางแผนการให้บริการชุมชนร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ และแต่งตั้งคณะกรรมการการดำเนินงานร่วมกัน การนำวิทยากรท้องถิ่นมาช่วยการเรียนการสอน ในบางโอกาส มีการจัดนิทรรศการกิจกรรมทางวิชาการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง จัดให้มีการอบรมสัมมนาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การร่วมกับผู้นำในชุมชนพัฒนาประเพณีวัฒนธรรมภายในชุมชน และการจัดทำสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ ข่าวสารกิจกรรมของโรงเรียน

สามารถ ชัยบุรินทร์ (2549 : 67 - 68) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 - 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ผลปรากฏว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3 - 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณการบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3 - 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ทั้ง 4 ด้าน ได้รูปแบบดังนี้ 1) พัฒนาศักยภาพและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรชั้นที่ 2) ศึกษาปัญหา วิเคราะห์ สรุปปัญหามาใช้วางแผน ชั้นที่ 3) ร่วมปฏิบัติกร และชั้นที่ 4) ประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน

กิตยากร มังคะรัตน์ (2550 : 104) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทในการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทในการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำแนกตามสถานภาพ และขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น

2. เปรียบเทียบบทบาทในการดำเนินงานผู้บริหารมีการดำเนินงานมากกว่าครูและประธานกรรมการและในโรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

3. ข้อเสนอแนะที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรก คือ ควรมีการมอบหมายงานแก่บุคลากร ควรมีการจัดอบรมสัมมนาแก่บุคลากร และควรมีการจัดทำข้อมูลวิทยากรท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ณรงค์ โสภพล (2550 : 85) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในสถานศึกษา สังกัด สำนักงาน จังหวัดร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน จังหวัดร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การรับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากชุมชน การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่น การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมและมูลนิธิ และการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ การให้บริการชุมชนและงานคณะกรรมการ โรงเรียน

2. เปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน จังหวัดร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น งานคณะกรรมการ โรงเรียน การจัดตั้ง กลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิ และการประชาสัมพันธ์ มีปัญหาไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านการให้บริการชุมชน มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปรีชา พลพันธ์ (2550 : 83) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาคำมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ต่อการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ต่อการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน โดยเรียงอันดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน และด้านการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน น้อยที่สุด คือ ด้านการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่า

โรงเรียนขนาดใหญ่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งโดยรวมและรายด้าน

3. แนวทางและข้อเสนอแนะของระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน คือ ควรสนับสนุนให้โรงเรียนกับชุมชนมีกิจกรรมพัฒนาาร่วมกัน ควรสนับสนุนการใช้บุคลากรร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเผยแพร่เกียรติประวัติบุคคลตัวอย่าง ควรสนับสนุนงบประมาณและแรงงานเพื่อปรับปรุงโรงเรียน ควรสนับสนุนให้บริการอาคารสถานที่แก่ชุมชน และควรเข้าร่วมกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ผดุง พษ์มประ โคน (2550 : 80) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของชุมชนในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย-กัมพูชา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และชุมชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์เขต 2 พบว่า

1. การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของชุมชนในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย-กัมพูชา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และชุมชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์เขต 2 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านบริหารงานงบประมาณ

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของชุมชนในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย-กัมพูชา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และชุมชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์เขต 2 โดยรวมผู้บริหารสถานศึกษากับครู ผู้บริหารสถานศึกษากับตัวแทนชุมชนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของชุมชนในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย-กัมพูชา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และชุมชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์เขต 2 ได้แก่ ชุมชนความมี

ส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรมีการระดมทรัพยากรและจัดหาแหล่งทรัพยากร เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้บุคลากรในชุมชนและสถานศึกษาได้รับการพัฒนาศักยภาพในด้านการจัดการศึกษาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องและควรประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนตระหนักและให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษา

พินิจ พรหมณ์แก้ว (2550 : 79) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของชุมชนใน โรงเรียนเทศบาล 7 บ้านหนองตาพุด เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขั้นพื้นฐานของชุมชนใน โรงเรียนเทศบาล 7 บ้านหนองตาพุด เทศบาลเมืองชะอำ ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมมากที่สุดอันดับ ที่ 1 คือ ด้านการบริหารทั่วไป รองลงมา ด้านวิชาการ และด้านงบประมาณ เป็นอันดับ ที่ 2 และ 3 ส่วนด้านบุคลากร มีส่วนร่วมเป็นอันดับสุดท้ายประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และรายได้ที่ต่างกันมีการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใน โรงเรียนเทศบาล 7 บ้านหนองตาพุด เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านวุฒิการศึกษาต่างกันมีการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใน โรงเรียนเทศบาล 7 บ้านหนองตาพุด เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

พินิต ศรีสำอาง (2550 : 132) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และการให้บริการชุมชน เมื่อจำแนกตามสถานภาพและขนาดของ โรงเรียน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. เมื่อเปรียบเทียบระดับปัญหาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โดยรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามสถานภาพเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียนเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับมากทุกด้าน

เสน่ห์ เหลือจันทร์ (2551 : 93-94) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ด้านแรก คือ ด้านงานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน ด้านการประชาสัมพันธ์งานการศึกษา และด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
2. ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. โรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับการปฏิบัติงานมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก
4. โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 สอดคล้องกัน คือ ผู้บริหารควรพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น โดยจัดและเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น ส่งเสริมการอบรมด้านอาชีพให้เป็นรูปธรรม เน้นงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็นตามบทบาทหน้าที่รวมถึงประชาสัมพันธ์และรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาทุกภาคเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในทางที่สร้างสรรค์

ศรธรรม เกษรา (2551 : 78 – 79) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้น 1 – 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า 1) ข้าราชการครูที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนมีการดำเนินงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก และรายด้านทั้ง 6 ด้านทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน รองลงมาด้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ด้านการให้บริการชุมชน ด้านการเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ด้านการวางแผนความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 2) ข้าราชการครูที่เป็นครูผู้สอนมีการดำเนินงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก และรายด้านทั้ง 6 ด้านทั้งหมดอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน ด้านการเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ด้านการให้บริการชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ด้านการวางแผนงานความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 3) ข้าราชการครูที่เป็นผู้บริหารและครูผู้สอนมีการดำเนินงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีการดำเนินงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนรวมทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประดิษฐ์ สีดาพล (2552 : 74) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านโคกสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านการบริหารวิชาการ ชุมชนมีความต้องการให้มีการร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดเวลาเรียน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การร่วมจัดทำมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนการจัดหาสื่อการเรียนรู้อื่นๆ
2. ด้านการบริหารงบประมาณ ชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งงบประมาณ การควบคุม กำกับการบริหารงบประมาณ การติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ การสนับสนุนทุนการศึกษา และการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน
3. ด้านการบริหารงานบุคคล ชุมชนต้องการโอกาสการเข้าร่วมชุมชน การเสนอแนะในการปฏิบัติงานของครู การจัดครูเข้าสอนตามวิชาเอก การพัฒนาครู ตลอดจนการร่วมมือสนับสนุนช่วยเหลือครูในการจัดทำข้อมูลนักเรียน

4. ด้านการบริหารงานทั่วไป ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมและสนับสนุนในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นตามแนวทางของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ การระดมทุนเพื่อร่วมปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน

กิตติศักดิ์ เทียงมน (2553 : 90-91) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 3 จำนวน 4 ด้าน โดยมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงบประมาณ

2. ผู้ปกครองนักเรียนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

3. ผู้ปกครองนักเรียนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

เฟียน วงศ์ทองดี (2553 : 78) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนวัดลาดศรัทธาราม (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 128) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนวัดลาดศรัทธาราม (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 128) พบว่า ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับได้ดังนี้ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารทั่วไป และด้านการบริหารงานบุคคล ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาโรงเรียนวัดลาดศรัทธาราม (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 128) พบว่า เสนอแนะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาการให้มากขึ้น โดยเฉพาะ การจัดทำหลักสูตรร่วมแสวงหางบประมาณจากชุมชนมาสนับสนุนการจัดการศึกษา การพัฒนาครูให้สอนตรงกับวิชาที่จบหรือถนัด และควรมีการพัฒนาบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และเน้นการสนับสนุนกิจกรรมของผู้เรียน และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

วีรชาติ ชมภูหรง (2553 : 93) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสนาม อำเภอบึงสามพัน จังหวัดบึงสามพัน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันปัญหาการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยศึกษาจากผลการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และรายงานการประกันคุณภาพภายใน อยู่ในระดับพอใช้ และได้ใช้แบบสอบถาม ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน ปรากฏว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย ดังนั้น กลุ่มผู้วิจัยจึงร่วมกันวางแผน กำหนดแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งกำหนดขึ้นมา 6 กิจกรรม และได้ดำเนินการพัฒนา พบว่าผู้บริหารและครูสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษา ร่วมกันผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา และมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ชุมชนเกิดความพอใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นอย่างดี การพัฒนาความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนในการจัดการศึกษา โดยใช้การมีส่วนร่วม เป็นแนวทางในการพัฒนาครั้งนี้ สามารถช่วยให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านสนาม อำเภอบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 บรรลุเป้าหมาย โดยคณะครู ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญ ให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาทุกด้าน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนดียิ่งขึ้น

สรุปงานวิจัยในประเทศเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโรงเรียน พบว่าการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ถือว่าเป็นความสำคัญมากเพราะความร่วมมือร่วมใจระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนา โรงเรียนกับชุมชน ถ้าโรงเรียนรู้จักให้โอกาส ให้ความสำคัญแก่ชุมชน และทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ในการเข้าร่วมจัดการศึกษา ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษา และทำความเข้าใจชุมชนให้มากขึ้น พร้อมกับหาวิธีการที่จะส่งเสริมสนับสนุน ให้แก่ชุมชนเข้ามามีส่วนรวมในการจัดการศึกษา อย่างเต็มที่ต่อไป

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ดังต่อไปนี้

แมทธิ และคณะ (Mathie et. al. 1997 : 79 - 85) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการศึกษา ผลปรากฏว่า การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการศึกษาที่เน้นประสบการณ์ขั้นพื้นฐาน 2 ประการ ได้แก่ การประเมินจากการมีส่วนร่วม และการศึกษารายกรณีซึ่งชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมจะมีการแสดงออกมาเมื่อมีการประเมิน บางครั้งจะแสดงออกน้อยกว่าความต้องการอันแท้จริงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการศึกษามีหลากหลายในการประเมินที่แตกต่างกันออกไป ข้อจำกัดที่หลากหลายจะไม่มีผลกระทบต่อหลักประชาธิปไตยแต่อย่างใด

วิลคอกซ์ และรูทเซล (Wilcox and Reutzell, 1997 : 51 - 344) ได้ศึกษาผลกระทบต่อภาระงานในการมีส่วนร่วมและผลที่จะเกิดต่อการศึกษาระดับกลาง พบว่าการวางแผนร่วมกันของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในการทำกิจกรรมกลุ่มของนักเรียนมัธยมศึกษาตลอดจนการทำกิจกรรมต่างๆ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ต่างๆ เช่น การเรียนร่วมกัน การจัดกิจกรรมกลุ่ม การมีส่วนร่วมของนักเรียน การปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักเรียน ตลอดจนการทำงานร่วมกับผู้อื่น จากการศึกษาที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่เกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลกระทบของกิจกรรมต่างๆ นักเรียนเหล่านี้มักจะเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการมีส่วนร่วมและผลที่แสดงออกมา นักเรียนเหล่านี้จะมีการเข้าใจในวัฒนธรรมต่าง ๆ และจะทำให้ให้นักเรียนกลุ่มอื่นๆ ทำงานเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด

คราฟท์ (Craft, 1997 : 65 - 67) ได้ศึกษาทัศนคติของชุมชนต่อการจัดการศึกษา และระดับการมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน เพื่อสนองความคิดที่ว่า การมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน จะทำให้ทัศนคติของชุมชนต่อ โรงเรียนดีขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วม สิ่งแวดล้อมของ โรงเรียน และทัศนคติต่อสถานศึกษาของรัฐซึ่งพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระดับทัศนคติและระบบโรงเรียนไม่สอดคล้องกับระดับการมีส่วนร่วม

ไรด์เอาท์ (Rideout, 1997 : 3348 - A) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน (School Based Management) ในนิวฟันแลนด์และบริทาเดอว์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น โดยส่วนมากดำเนินการโดยการตั้งสภานักเรียน (School Council) การจัดทำข้อมูลใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ครูใหญ่และศึกษานิเทศก์ในด้านงบประมาณ หลักสูตร บุคลากร สภาพโรงเรียนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

เลย ส่วนครูอาจารย์มีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาเพียงเล็กน้อยและในขอบเขตจำกัด ส่วนผู้บริหารมีบทบาทในการมีส่วนร่วมมากที่สุด ทั้งผู้ปกครองนักเรียน และครูอาจารย์มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบและร่วมมือในการดำเนินการจัดการศึกษาและต้องการให้สถานักเรียนทำหน้าที่ให้คำปรึกษาในการดำเนินงาน

แฮร์ริส (Harris, 1998 : 1437 – A) ได้ศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในเมืองนามิเบียกับชุมชน โดยมีกรอบความคิดว่า ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีส่วนส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ก่อนที่นามิเบียจะทำความตกลงร่วมมือกับประเทศในทวีปยุโรป ชุมชนจะเป็นองค์กรที่มีบทบาทโดยตรงในการดูแลการจัดการศึกษาโดยฝึกรอบมเยาวชนทำงานร่วมมือกับทางโรงเรียน ภายหลังมีการนำระบบการจัดการศึกษาจากยุโรปมาใช้ราวต้นศตวรรษที่ 18 ทำให้ชุมชนมีบทบาทในการจัดการศึกษาลดลง แต่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาชีพการเรียนการสอนเข้ามามีบทบาทหน้าที่แทนการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกฝ่าย

บรูซ (Bruce, 1999 : 6028 – A) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า ความคาดหวังของโรงเรียนที่เกี่ยวกับชุมชนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่จะมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน สำหรับความคาดหวังของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษานั้น ผลการวิจัย พบว่า ครูใหญ่คาดหวังที่จะให้ผู้ปกครองของนักเรียนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจการหรืองานวางแผนของโรงเรียน ในห้องศีการศาสนาและสถาบันอื่นๆ ในสังคมได้หันมาให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ การอบรมสั่งสอนเด็กให้มากขึ้น ในการทำงานที่คาบเกี่ยวระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆ ของเด็กด้วยครูและผู้ปกครองมีความต้องการที่จะให้ครูใหญ่มีที่พักหรือที่อาศัยภายในบริเวณโรงเรียน ครูใหญ่มีความเห็นว่าการสื่อความหมายระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีอุปสรรคอยู่อย่างหนึ่งคือ การที่ให้ความหมายสิ่งใดสิ่งหนึ่งถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอันเนื่องมาจากการถ่ายทอดข่าวหรือการส่งข่าวเกิดความผิดพลาด

เรย์ (Ray, 1999 : 75 ; อ้างถึงใน อำนวยพร ทรัพย์คง, 2549 : 44) ได้ศึกษาภารกิจของครูใหญ่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาที่เซาท์คาร์โรไลนา ซึ่งได้รับการเลือกสรรให้เป็นโรงเรียนชุมชนโดยศึกษาจากผู้บริหารโรงเรียน ศึกษาธิการจังหวัด คณะกรรมการโรงเรียน ประธานผู้ปกครองและร้อยละ 10 ของครูที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ปรากฏผลดังนี้ การคาดหวังบทบาทของครูใหญ่ที่เข้ากัน ได้อย่างสมเหตุสมผลกับกลุ่มที่แตกต่างกัน ในขอบเขตของการ

วางแผนโรงเรียน บุคลิกภาพของนักเรียน ภาวะผู้นำชุมชนและโรงเรียน และการจัด
 ยานพาหนะโรงเรียน เจตคติของครูใหญ่ในฐานะผู้อำนวยการความสะอาด และเป็นบุคคลที่
 เอื้ออำนวยต่อโปรแกรมการเรียนการสอนมากกว่า การร่วมกิจกรรม ครูใหญ่จะต้องเกี่ยวข้องกับ
 กับอิทธิพล อำนาจหน้าที่ และการตัดสินใจต่อนโยบายของโรงเรียน การรายงานของ
 คณะกรรมการโรงเรียนมีอัตราความสัมพันธ์ที่ต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทั้งหมดข้อมูลให้การสนับสนุน
 จากประชาชนมีผลต่อการสัมพันธ์กับนโยบายทางการศึกษา ข้อมูลสะท้อนให้เห็นความ
 ต้องการของผู้ปกครอง ครูและครูใหญ่ต้องการกระจายอำนาจและอำนาจหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่
 สำหรับครูใหญ่ควรเป็นอำนาจส่วนกลางของบุคคลองค์กรและการบริหาร

แดเนียล (Daniel, 2003 : 1919 – A) ได้หาแนวทางเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของ
 ชุมชนคณะกรรมการโรงเรียน และประเภทของกลุ่มผู้บริหารของกลุ่ม โรงเรียนในรัฐเท็กซัส
 ได้กำหนดไว้ว่ามีปัญหาการจัดการศึกษา 1998 – 2002 แบบสำรวจที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล
 พัฒนาขึ้นจากแบบสำรวจที่ Dr. Lavs Bjork พัฒนาไว้สำหรับศึกษาผู้บริหารและคณะกรรมการ
 โรงเรียนที่เป็นแม่บทเกี่ยวกับการบริหารจัดการแล้ววิเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดข้อเด่นของ
 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้บริหาร คณะกรรมการ โรงเรียนและประเภทของชุมชนเป็น
 ฝ่าย ๆ หรือชุมชนหลากหลายได้รับ การบริหารจากคณะกรรมการ โรงเรียนที่เป็นฝ่ายย่อยหรือ
 คณะกรรมการ โรงเรียนที่มีความสอดคล้อง กับสถานภาพและผู้ตอบมีผู้บริหารที่ถูกจำแนก
 ออกเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ใช้ในแบบแผนการจำแนกของ McCarty และ Ransey แบบแผน
 ดังกล่าวบ่งชี้ว่าการจำแนกผู้ให้คำปรึกษาทางวิชาชีพไม่ใช่ประเภทเสริมสำหรับคณะกรรมการ
 โรงเรียนแบบฝ่ายหรือชุมชนที่เป็นฝ่ายความไม่สอดคล้องกับรูปแบบนี้สามารถบ่งชี้ได้ว่าปัญหา
 จะต้องเผชิญกับคณะกรรมการ โรงเรียนประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ ดังนั้นจึงมองเห็นเงาความยุ่งยาก
 ล่วงหน้าใดในความสัมพันธ์เหล่านี้ในการบริหารจัดการ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พอสรุป
 ได้ว่า การจัดการศึกษาที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการของเด็ก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้อง
 ประสานความร่วมมือ และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งถือว่ามีความสำคัญ เพราะ
 ความร่วมมือร่วมใจระหว่างชุมชนและ โรงเรียนจะก่อให้เกิดประ โยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนา
 โรงเรียนและชุมชน ถ้าโรงเรียนหรือสถานศึกษาให้โอกาสและให้ความสำคัญต่อชุมชนและ
 คณะกรรมการสถานศึกษา โดยส่งเสริมให้เข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของเขา
 ในการเข้าร่วมจัดการศึกษา ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษา และทำความเข้าใจชุมชน

พร้อมกับหาวิธีการที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่าง
เต็มที่ และพัฒนาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY